

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Porovnání plánů péče
vybraných národních parků Evropy**

Lenka Effenberková

2009

Školitel: RNDr. Zdeňka Křenová, PhD.

Effenberková L., 2009: Porovnání plánů péče vybraných národních parků Evropy. [The Comparison of the Management Plans of Selected European National Parks. Bc. Thesis, in Czech.] – 78 p., Faculty of Science, The University of South Bohemia, České Budějovice, Czech Republic.

Anotace

Práce hodnotí plány péče tří ze čtyř českých NP a jejich přeshraničních partnerů z hlediska zákonného rámce, struktury, závaznosti a následně vyhodnocuje jejich plnění.

Cílem práce je podat stručný přehled o způsobech péče o území NP uplatňované v jednotlivých NP, hlavních činnostech správ NP a metodách spolupráce mezi NP.

Annotation

The work summarises the Management Plans of three Czech National Parks and their transboundary partners. It describes their legal framework, structures, liability and consequently evaluates their performance.

The aim of the work is to give an overview of the work and co-operation of the selected National Parks.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 29.12.2009

.....
Lenka Effenberková

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat své školitelce RNDr. Zdeňce Křenové, PhD. za cenné rady a zkušenosti, díky nimž mohla tato práce vzniknout, mému garantovi prof. Ing. Haně Šantrůčkové, CSc. za přínosné konzultace, PhDr. Janě Vrbové za pomoc s korespondencí, Správám a pracovníkům národních parků za poskytnuté materiály a další potřebné informace, překladatelům za pomoc „prokousat“ se německými plány péče a také své rodině za psychickou, morální a hmotnou podporu.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Vysvětlení pojmů	3
3. Stručné představení národních parků	5
3.1. Popis území národních parků	5
3.1.1. NP Krkonoše	5
3.1.2. NP České Švýcarsko a NP Saské Švýcarsko	7
3.1.3. NP Šumava a NP Bavorský les	8
3.1.4. NP Podyjí a NP Thayatal	9
3.2. Administrativní údaje	10
4. Zonace a členění území podle typů managementu, Natura 2000	12
4.1. Zonace a členění území podle typů managementu	12
4.2. Natura 2000	14
4.2.1. NP Šumava	15
4.2.2. NP Bavorský les	16
4.2.3. NP Podyjí	17
4.2.4. NP Thayatal	18
4.2.5. NP České Švýcarsko	19
4.2.6. NP Saské Švýcarsko	19
5. Druhá ochrana	21
5.1. NP Šumava	21
5.2. NP Bavorský les	23
5.3. NP Podyjí	25
5.4. NP Thayatal	26
5.5. NP České Švýcarsko	26
5.6. NP Saské Švýcarsko	27
6. Lesy	28
6.1. Lesy národních parků a jejich management	28
6.1.1. Lesy NP Šumava	29
6.1.2. Lesy NP Bavorský les	32
6.1.3. Lesy NP Podyjí	33
6.1.4. Lesy NP Thayatal	35
6.1.5. Lesy NP České Švýcarsko	36
6.1.6. Lesy NP Saské Švýcarsko	38
6.2. Přírodní disturbance, hmyzí škůdci a invazní druhy v lesích	39

6.3. Managementová opatření zvěře	41
7. Další významné předměty ochrany	43
8. Práce s veřejností	45
8.1. Vzdělávání, osvěta a informace	45
9. Výzkum, dokumentace a monitoring	52
9.1. NP Šumava	52
9.2. NP Bavorský les	53
9.3. NP Podyjí	54
9.4. NP Thayatal	54
9.5. NP České Švýcarsko	55
9.6. NP Saské Švýcarsko	56
10. Porovnání	57
A. Porovnání plánů péče českých NP	57
B. Porovnání plánů péče přeshraničních partnerů	59
B.1. NP Šumava – NP Bavorský les	59
B.2. NP Podyjí – NP Thayatal	64
B.3. NP České Švýcarsko – NP Saské Švýcarsko	67
11. Shrnutí	71
12. Literatura	75
Přílohy	79

1. ÚVOD

V roce 2009 uplynulo 100 let od vyhlášení prvních evropských národních parků (Anděra, 2008). Průkopníkem v ochraně evropské přírody se roku 1909 s návazností na ochrannářské činnosti Severní Ameriky stalo Švédsko. Díky rostoucímu zájmu o ochranu přírodních krás se následně přidávaly i další státy, a tak můžeme v dnešní Evropě obdivovat téměř 400 národních parků.

V současné hustě obydlené a po tisíciletí obhospodařované krajině Evropy představují národní parky důležité ostrovy nejen pro ochranu biodiverzity a přírodní krajiny, ale jsou i skvělým učebním materiálem pro vysvětlení funkcí přírody laické veřejnosti.

V České republice lze jasné doklady o ochraně území nalézt již v 19. století v jižních Čechách – Žofínský, Hojnovodský a Boubínský prales. První snahy o vyhlášení národního parku však probíhaly až od počátku 20. století v Krkonoších (Fanta, 1969).

Na území České republiky v současné době existují čtyři národní parky – Krkonošský NP, NP České Švýcarsko, NP Šumava a NP Podyjí. Každý z nich má svého přeshraničního partnera a v příhraničním prostoru sdílejí území s obdobným přírodním charakterem.

S cílem zajistit efektivní péči o ostrovy přírodního a kulturního dědictví, kterými národní parky jsou, rostou v rámci sjednocující se Evropy snahy o sjednocení dříve státními hranicemi rozdělených území také v oblasti ochrany přírody.

Cílem této práce je formou literární rešerše – s využitím dostupných zdrojů – podat přehled o způsobu péče o chráněná území, činnosti Správ národních parků a metodách spolupráce v jednotlivých národních parcích.

Tento přehled může být dále využit ke zlepšení informovanosti zaměstnanců státní správy i veřejnosti, může přispět ke zlepšení metodických pokynů Ministerstva životního prostředí (dále MŽP) a také řízení národních parků.

Pro snazší pochopení popisovaných údajů je použito zpřesňující znázornění tabulkami.

V době zpracování bakalářské práce probíhala tvorba nových plánů péče všech národních parků České republiky, protože končilo jejich desetileté období platnosti. S cílem pracovat s aktuálními údaji byly pro zpracování bakalářské práce použity ještě neschválené a rozpracované plány péče – návrhy a rozborů vypracovávané podle Metodiky MŽP o plánech péče, jejich obsahu a schvalování (Věstník MŽP 4/2006 a Věstník MŽP 7/2008) a internetové zdroje. V průběhu zpracování práce byla připravována úprava Metodického pokynu MŽP.

2. VYSVĚTLENÍ POJMŮ

NÁRODNÍ PARK

V české legislativě je národní park definován jako rozsáhlé území (pozn. zpravidla několik stovek hektarů), které je jedinečné v národním nebo mezinárodním měřítku. Značnou část jeho rozlohy zaujímají přirozené nebo člověkem málo ovlivněné ekosystémy, kde rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam (zákon 114/1992 Sb.).

Podle kategorizace chráněných území IUCN (Dudley, 2008) spadá národní park do kategorie II – Národní park. Bližší popis této kategorie stanovuje, že pevninské i mořské národní parky mají chránit neporušenost ekosystémů pro současné a následné generace, dále mají vyloučit využívání území neslučitelné s účelem ochrany a mají poskytnout možnosti duchovní, vědecké, vzdělávací a rekreační činnosti, které musí být kulturně a ekologicky slučitelné.

PLÁN PÉČE O CHRÁNĚNÉ ÚZEMÍ

Plán péče je v ČR podle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, odborným a koncepčním dokumentem ochrany přírody. Z údajů o současném stavu a předešlé péči o dané chráněné území navrhuje další opatření pro zlepšení stavu a ochrany před případnými nepříznivými vlivy na toto území. Skládá se z rozborové a návrhové části, je závazný pro správu chráněného území a je vydáván na 10 let. Zpracování provádí Ministerstvo životního prostředí ČR prostřednictvím příslušné správy národního parku.

Německé plány péče jsou dosti podobné českým. Oproti nim jsou však tvořeny cílovou a přílohovou částí a sestavovány na období přibližně 10-20 let. V průběhu této doby jsou i nadále upravovány a zlepšovány. Zpracování provádí správa národního parku, schválení pak příslušné ministerstvo – v případě NP Bavorský les Bavorské státní ministerstvo pro životní prostředí a zdraví, v případě NP Saské Švýcarsko Saské státní ministerstvo pro životní prostředí a hospodářství.

Plán péče rakouského národního parku Thayatal obsahuje základní rysy, cíle a vize v návaznosti na český národní park Podyjí. Jeho platnost je na období 10ti let a schválen byl Zemskou vládou Dolního Rakouska.

IUCN – SVĚTOVÝ SVAZ OCHRANY PŘÍRODY

Světový svaz ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature) je jednou z nejvýznamnějších a největších mezinárodních organizací pro ochranu přírody (UNIVERSUM, 2000). Založen byl z iniciativy UNESCO v roce 1948 ve Francii pod názvem International Union for the Protection of Nature (IUPN). Původní název byl později změněn a dnes se používá převážně jen zkratka IUCN.

Hlavním sídlem je švýcarské město Gland.

V současné době sdružuje na 1 000 vládních a nevládních organizací a 11 000 dobrovolníků ze 160ti zemí.

Posláním je ochrana jednoty a rozmanitosti přírody a zajištění spravedlivého a udržitelného využívání přírodních zdrojů.

V roce 1994 byly podle předchozího návrhu z roku 1978 vytvořeny „Směrnice pro kategorie chráněných území“. Z deseti původních kategorií bylo použito pouze šest v současnosti platných: I – Přísná přírodní rezervace / Oblast divočiny, II – Národní park, III – Přírodní památka, IV – Území s řízenou péčí o stanoviště / druhy, V – Chráněné krajiny / moře, VI – Chráněná území s řízenou péčí o zdroje (Dudley, 2008).

Obr. 1 – Loga Světového svazu ochrany přírody a EUROPARC Federation (zdroj: domovské stránky IUCN a EUROPARC Federation).

EUROPARC FEDERATION

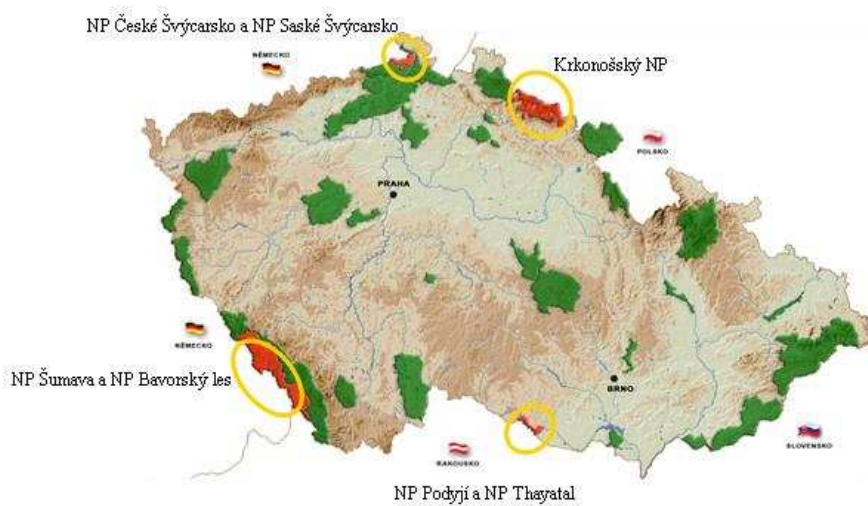
Federace evropských přírodních a národních parků je nevládní mezinárodní organizace, která se zabývá problematikou, rozvojem a podporou evropských velkoplošných chráněných území kategorií II a V podle IUCN (tj. NP a CHKO) (UNIVERSUM, 2000).

Tato organizace sdružuje správy výše uvedených chráněných území, vládní i nevládní organizace a v oboru kompetentní orgány.

Sídlem organizace je německé město Grafenau.

3. STRUČNÉ PŘEDSTAVENÍ NÁRODNÍCH PARKŮ

V této kapitole budou uvedeny základní informace o národních parcích České republiky a jejich přeshraničních partnerech (obr. 2). Popsány jsou čtyři české parky včetně přeshraničních partnerů, avšak dále budou zpracovány pouze tři, a to z důvodu neposkytnutí potřebných materiálů polským Krkonošským národním parkem.

Obr. 2 – Národní parky České republiky a jejich přeshraniční partneři (převzato a upraveno z www.cittadella.cz/europarc - 8.12.2009).

3.1. POPIS ÚZEMÍ NÁRODNÍCH PARKŮ

3.1.1. NP KRKONOŠE

Český nejstarší NP – Krkonošský národní park (KRNAP, vyhlášen 1963) se rozprostírá v severovýchodní části Čech při hranici s Polskem, kde sousedí s národním parkem Karkonoski park narodowy – KPN (Drahný, 2007).

Obr. 3 – Loga Krkonošského NP a Karkonoskeho PN (zdroj: internetové stránky NP).

Krkonoše patří k hercynským pohořím vyvrásněným v prvohorách před zhruba 600 milióny lety. Nejvyšší polohy Krkonoš výrazně překračují horní (alpínskou) hranici lesa, která se zde pohybuje okolo 1250 m n. m. Vysokohorské rysy přírody krkonošských hřbetů a hřebenů podtrhuje a formuje drsné klima s velmi chladnými severními a severozápadními větry, nízkými teplotami vzduchu a vysokými úhrny atmosférických srážek.

V dobách ledových došlo v této oblasti k několika změnám poloh severských a horských tundrových společenstev. Po ústupu ledovce zde zůstal poměrně vysoký podíl severských druhů organismů – glaciálních reliktnů. Mezi nejznámější patří ostružiník moruška (*Rubus chamaemorus*), vrba laponská (*Salix lapponum*) nebo všivec krkonošský (*Pedicularis sudetica subsp. sudetica*).

Poslední ledovec, který ustoupil zhruba před 10 000 lety, zanechal po dlouhé izolaci na hřbetech Krkonoš mnoho endemických druhů.

Pozůstatky ledovcové činnosti lze spatřit ve vytvarovaných údolích, množství morén a ledovcových jezer (zejména polská strana Krkonoš). Působením mrazu a ledu chladných klimatických dob zde vznikly výrazné žulové hranaté skalní útvary (např. Dívčí a Mužské kameny), kryoplanační terasy (Luční hora) a kamenná moře (severní svah Sněžky). Teplejší a na srážky bohaté klima doby poledové umožnilo na plošinách krkonošských zarovnaných povrchů vznik rozsáhlých rašelinišť vrchovištního typu (Mumlavská, Pančavská a Labská louka, Úpské rašeliniště).

Krkonoše jsou také významným zdrojem vody – pramení zde největší česká řeka Labe, Jizera, Jizerka, Malé Labe a Úpa. Na řadě z těchto toků se nalézají množství turisticky oblíbených vodopádů, nejvyšším je Pančavský vodopád (148m).

Dalšími významnými biotopy jsou květnaté horské louky a lesní ekosystémy.

Ovlivnění člověkem v minulosti i dobách nedávných je v Krkonoších znatelné (imise, turistický ruch, odlesňování atd.). V 80. letech patřil KRNAP k deseti nejohroženějším NP světa. I z tohoto důvodu bylo v 90. letech 20. století prováděno zalesňování imisemi poškozeného horského lesa za přispění nizozemské nadace FACE.

V roce 1992 byly KRNAP i KPN vyhlášeny biosférickou rezervací UNESCO v rámci mezivládního programu MaB (Člověk a biosféra).

Sídlo Správy KRNAP se nachází ve Vrchlabí, Správa KPN sídlí ve městě Jelenia Góra.

3.1.2. NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO A NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

Nejmladší národní park České republiky – České Švýcarsko (vznik v r. 2000 na části území CHKO Labské pískovce) se nachází v severozápadní části Čech při hranicích s Německem. Na severní hranici k NP přiléhá území partnerského Národního parku Saské Švýcarsko (NP Sächsische Schweiz), který byl vyhlášen v r. 1990.

Obr. 4 – Loga NP České Švýcarsko a NP Saské Švýcarsko (zdroj: internetové stránky NP).

Českosaské Švýcarsko, jak je území těchto dvou parků často nazýváno, je typickou erozní krajinou, která se vytvořila po ústupu druhohorního křídového moře v několika set metrů hlubokých vrstvách mořských sedimentů (Mackovčín, 1999). Tvoří tedy součást rozsáhlé české křídové pánve rozprostírající se v severní části Čech a částečně též v Německu a Polsku. Svou rozsáhlostí a současně vysokou mírou zalesnění nemá srovnání nejen v rámci české křídové pánve, ale i celé Evropy. Charakteristický je zejména velkoplošně vyvinutý pískovcový fenomén, tj. charakteristický pískovcový reliéf a na něj vázaná specifická biota. Právě velmi úzká vazba mezi geodiverzitou a na ni vázanou biodiverzitou, mající částečně reliktní charakter, představuje hlavní přírodovědný význam této oblasti (Patzelt, 2007). To, co činí Českosaské Švýcarsko pozoruhodným není tedy celková druhová bohatost, ale specifické ekologické poměry, podmiňující výskyt pozoruhodných druhů. Silná vegetační inverze v roklích umožňuje výskyt horských až subalpínských druhů v nezvykle nízkých nadmořských výškách i pod 150 m n. m. Výskyt řady jinak v České republice, případně i ve střední Evropě, ojedinělých druhů je rovněž podmíněn celkovým výrazně subatlantským charakterem oblasti, který se ještě umocňuje ve vlhkých roklích.

Sídlo Správy Národního parku České Švýcarsko je v Krásné Lípě, Správa NP Saského Švýcarska pak v Bad Schandau.

3.1.3. NP ŠUMAVA A NP BAVORSKÝ LES

Největší národní park České republiky – Šumava byl vyhlášen v r. 1991 v centrální části CHKO Šumava, která byla chráněna již od roku 1968. Národní park se nachází v jihozápadní části Čech při hranicích s Rakouskem a Německem. Na německé straně na něho navazuje méně rozlehlý, avšak nejstarší německý národní park Bavorský les (NP Bayerischer Wald), který vznikl v roce 1970.

Obr. 5 – Loga NP Šumava a NP Bavorský les (zdroj: internetové stránky NP).

Přeshraniční území Šumava, jedno z nejstarších pohoří Evropy známé také jako Silva Gabreta, vzniklo při alpinském vrásnění ve třetihorách (Mackovčín, 2003). Území je tvořeno horninami prahorního a prvohorního stáří, zejména žulami, rulami a svory. Charakteristická jsou zaoblená pohoří s náhorními plošinami – pláněmi (Křenová, 2008), místy vystupující vrcholy centrální části a vodními toky vyerodovaná hluboká údolí (např. Křemelná, Vydra). Klimatické poměry se v závislosti na nadmořských výškách střídají od mírnějšího vlhkého podnebí po chladné až vlhké. Území je srážkově bohaté s nízkými ročními teplotami.

Šumava tvoří hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem. Pramení zde česká národní řeka Vltava a mnoho dalších toků, jejichž pramenné oblasti jsou řazeny do chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV). Zpestřením hydrologických poměrů Šumavy a Bavorského lesa je osm ledovcových jezer (pět na české straně pohoří).

Z osmdesáti procent je území Šumavy kryto lesy a rašeliništi, na bavorské straně jsou významné také tzv. Schachten – v minulosti pasené horské louky. Významnými živočišnými druhy této oblasti jsou například tetřev hlušec (*Tetrao urogallus L.*), rys ostrovid (*Lynx lynx*) a datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*).

Správa Národního parku Šumava sídlí ve Vimperku, Správa Národního parku Bavorský les v Grafenau.

3.1.4. NP PODYJÍ A NP THAYATAL

Nejmenším národním parkem v České republice je Národní park Podyjí (vznik v r. 1991), který se nachází v jihozápadní části Moravy na bývalém nejcenějším území CHKO Podyjí. Jeho přeshraničním partnerem je rakouský Národní park Thayatal, rovněž nejmenší národní park, který vznikl v roce 2000.

Obr. 6 – Loga NP Podyjí a NP Thayatal (zdroj: internetové stránky NP).

Údolí řeky Dyje má kaňonovitý charakter a Dyje zde vytváří mnoho meandrů lemovaných skalními útvary a kamennými moři (Mackovčín, 2007).

Hodnotnými jsou jedinečná geomorfologie a celková zachovalost dyjského kaňonu. Nachází se zde 42 km téměř neobydleného říčního údolí, nejzachovalejšího a nejméně dotčeného v Česku. Obdobná údolí byla jinde zničena např. výstavbou přehrad nebo chatovou zástavbou.

Za svou zachovalost oba parky vděčí především terénu, poloze na hranicích a také existenci hraničního pásma v 50. – 80. letech (Röthreckl & Škorpík, 2008). Neexistují zde žádné funkční stavby – pouze na rakouské straně malé historické město Hardegg.

Horninové podloží je na české straně tvořeno převážně Českým masivem – pevné a velmi staré. Jeho východní okraj zasahuje do Dyjsko-svrateckého úvalu. Rakouská strana je tvořena nestejně tvrdými horninami (ruly, vápence, břidlice, středně zrnité žuly).

Nejvýznamnějším procesem ve formování krajiny bylo rychlé zařezávání Dyje do krajiny ve třetihorách a mrazová modelace v blízké geologické minulosti. Vyskytují se zde skalní amfiteátry, srázné stěny, meandry i pseudokrasové jeskyně. Pro Podyjí jsou typická rozsáhlá kamenná a balvanitá moře s charakteristickou faunou a florou.

Sídlem Správy Národního parku Podyjí je Znojmo, Správy Národního parku Thayatal město Hardegg.

3.2. ADMINISTRATIVNÍ ÚDAJE

V České republice jsou národní parky zřizovány vládním nařízením, výjimkou je NP České Švýcarsko, který byl zřízen zákonem.

Zařazení do kategorie II podle IUCN – Národní park vychází ze „Směrnic pro kategorie chráněných území“ (viz. kapitola 1. Vysvětlení pojmů – Národní park). Informace o chráněných územích, která splňují podmínky IUCN, jsou uloženy ve Světové databázi chráněných území (WDPA, <http://www.wdpa.org/>). Tu zaštiťuje Světová komise chráněných území (WCPA) organizace IUCN.

Přeshraniční spolupráce popisovaných národních parků je založena na:

- a) Udělení Transboundary certificate (udělován EUROPARC Federation na základě oboustranné spolupráce parků) = týká se NP Šumava – NP Bavorský les, NP Podyjí – NP Thayatal a NP Krkonoše – Karkonoski Park Narodowy; NP České Švýcarsko v současné době jedná o jeho udělení.
- b) Bilaterálních smlouvách = týká se NP Šumava – NP Bavorský les, NP Podyjí – NP Thayatal
- c) Propůjčení Evropského diplomu (udělován již více než 40 let Radou Evropy na pětileté období, s následným prověřením oprávněnosti) = NP Šumava – NP Bavorský les (pozn. NP Šumava jej ještě nemá, pravděpodobně jej obdrží při návštěvě a prověřování NP Bavorský les), NP Podyjí – NP Thayatal

V Tabulce 1 jsou popsány: rok vzniku NP (Vznik), způsob vyhlášení (Vyhlášení), rozloha a zařazení do kategorie II podle managementových kategorií IUCN (Kategorie II IUCN).

Informace pocházejí z encyklopedického průvodce Národní parky Evropy (Anděra, 2008), plánů péče jednotlivých národních parků, jejich internetových stránek, webové databáze Světové komise chráněných území (WDPA - <http://www.wdpa.org/> 9.12.2009) a internetových stránek EUROPARC Federation, kde jsou všechny porovnávané národní parky prezentovány.

Tabulka 1 – Přehled administrativních údajů národních parků.

Název NP	Stát	Vznik	Vyhlášení	Rozloha (km ²)	Kategorie II IUCN
Krkonošský NP	CZ	1963, zm.1991	Zákon č. 40/1956 Sb., nařízení vlády ČR č. 165/1991 Sb.	549,7	Ne
NP Šumava	CZ	1991	Nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb.	690,3	Ano
NP Podyjí	CZ	1991	Nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb.	63,0	Ano
NP České Švýcarsko	CZ	2000	Zákon č. 161/1999 Sb.	79,3	Ne
NP Bavorský les	D	1970	Nařízení vlády	242,5	Ano
NP Saské Švýcarsko	D	1990	Nařízení vlády	93,5	Ano
NP Thayatal	A	2000	Nařízení vlády	13,3	Ano

4. ZONACE A ČLENĚNÍ ÚZEMÍ PODLE TYPŮ MANAGEMENTU, NATURA 2000

4.1. ZONACE A ČLENĚNÍ ÚZEMÍ PODLE TYPŮ MANAGEMENTU

Zonace, neboli rozdělení území do zón ochrany přírody, je podle zákona 114/1992 Sb. nástrojem orgánů ochrany přírody k zajištění ochrany území národního parku. K stanovení způsobu péče o území pak slouží plány péče.

V České republice jsou pro národní parky ze zákona stanoveny tři zóny ochrany. I. zóna obsahuje nejhodnotnější a nejzranitelnější biotopy a jsou pro ni vedle základních ochranných podmínek NP stanoveny ještě další ochranné podmínky.

V Německu jsou území národních parků dělena do 3-4 zón. Podobně je tomu i v Rakousku. Nejvíce chráněnou je v těchto parcích tzv. „Naturzona“ (přírodní zóna).

Vymezení zón je v České republice prováděno podle Metodického pokynu MŽP ČR o zonaci (Věstník MŽP 10/2004). S cílem zajistit územní členění NP s ohledem na uplatňovaný management, kterým je zajišťováno naplňování poslání NP, bývají území NP členěna do větších územních celků dle prováděného managementu.

Následující tabulka ukazuje rozdělení zón ochrany popisovaných národních parků. Údaje byly zpracovány s pomocí plánů péče, internetových stránek národních parků a u NP Thayatal a Podjív s pomocí brožury NP Thayatal nazvané Národní park od A do Z (<http://www.np-thayatal.at/> 4.10.2009). Graficky jsou zonace jednotlivých národních parků zobrazeny v Příloze 1- 6.

Tabulka 2 – Přehled zonací a v nich prováděného managementu.

Národní park	Zonace	Prováděný management
NP Šumava	I. zóna – přísná přírodní	Území kategorie A0 bez přímé intervence člověka (viz. dále v textu). Území kategorie A1 s časově omezenými zásahy (území s plánovaným převedením do kategorie A0).

	II. zóna – řízená přírodní	Území kategorie A2 s dočasným nebo dlouhodobým aktivním managementem. Části území kategorie A1 s možným delším časovým intervalem k převedení do A0.
	III. zóna – rozvojová	Území s trvalou péčí – intravilány obcí a rozvojové zóny na ně navazující.
NP Bavorský les	I. zóna – přírodní	Lesy s upřednostněním vývoje na lesy přírodní, přednost přirozeného průběhu.
	II. zóna – rozvojová	Zóny IIa, IIb (pufrační) a IIc. Do 2027 přenechat přirozenému vývoji a přiřadit k I. zóně. Přirozený rozvoj omezen bojem s kůrovcem.
	III. zóna – okrajová oblast	Uplatňován boj proti kůrovci.
	IV. zóna – rekreační	Zásahy k zachování atraktivnosti zařízení, vedení návštěvníků a otevření života v NP pro návštěvníky. IV. zóna v okrajovém pásmu – boj s kůrovcem.
NP Podyjí	I. zóna – jádrová	Ve výjimečných případech zásahy na odstranění invazních rostlin.
	II. zóna – řízená	Hospodaření za účelem zachování cenných biotopů a obnovení přirozených procesů.
	III. zóna – okrajová	Zemědělsky využívané plochy a okrajové partie lesních porostů. Hospodaření přírodě blízkými postupy.
NP Thayatal	Přírodní zóna	Trvale na více než 90% plochy zakázán jakýkoliv hospodářský zásah.
	Přírodní zóna s managementem	Trvalé zásahy k udržení ekosystémů.
	Vnější zóna	Zajištění stávajícího stavu objektů.
NP České Švýcarsko	I. zóna	Lokální lesnické zásahy k odstranění invazních druhů.
	II. zóna	Zásahy k dosažení přirozené druhové skladby a struktury na územích v minulosti lesnický obhospodařovaných. Preferace přirozeného vývoje ekosystémů na území s přírodě blízkými porosty.
	III. zóna	Bez zvláštních omezení.
NP Saské Švýcarsko	Přírodní zóna A	Zajištění a ochrana přírodních procesů.

	Přírodní zóna B	Časově omezená podpora přirozeného vývoje s cílem začlenit převážnou část území do přírodní zóny A.
	Zóna péče	Trvalá péče o kulturní krajinu, zastavěná a obydlená území, rekreace.
	Centrální zóna	K regulaci rekreačního využívání stanovena zvláštní opatření pro chování návštěvníků.

Národní park České Švýcarsko se kromě zonace dále chystá používat detailnější členění území podle typů managementu (uvedeno níže), které vychází z Metodického pokynu MŽP ČR o plánech péče národních parků (Věstník MŽP 4/2006). Členění podle typů managementu je na zonaci i ochranných podmínkách nezávislé a týká se lesních i nelesních ploch.

Členění území podle typů managementu v NP České Švýcarsko:

- A. Území ponechané samovolnému vývoji
- B. Území s dočasným managementem
 - B1. Území ponechané samovolnému vývoji v horizontu do 10ti let
 - B1+ Území s plánovanými zásahy
 - B1- Území s neplánovanými zásahy
 - B2. Území vyžadující aktivní management déle než 10 let
 - B2+ Území s plánovanými zásahy
 - B2- Území s neplánovanými zásahy
- C. Území s trvalým managementem

4.2. NATURA 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, která zajišťuje ochranu nejcennějších, nejvíce ohrožených, vzácných nebo endemických druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť (<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php> 9.11.2009). Při začlenění České republiky do Evropské unie (1. 5. 2004) byly do zákonů o ochraně přírody České republiky implementovány tyto dvě směrnice:

- a) **79/409/EHS O ochraně volně žijících ptáků** (tzv. „směrnice o ptácích“) umožňující vyhlášení ptačích oblastí,

b) **92/43/EHS O ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin** (tzv. „směrnice o stanovištích“) umožňující vyhlášení evropsky významných lokalit.

Implementace těchto evropských směrnic do české legislativy je řešena ve čtvrté části zákona 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny (tj. §§ 45a-i).

Obě směrnice obsahují přílohy, které blíže specifikují chráněné druhy rostlin, živočichů i stanovišť (Směrnice o ptácích – Příloha I, Směrnice o stanovištích – Příloha II).

Ptačí oblasti společně s evropsky významnými lokalitami tvoří území Natury 2000.

Prioritní evropsky významné druhy, společenstva i biotopy jsou označovány hvězdičkou *.

Plány péče o území Natura 2000 jsou v ČR součástí plánů péče národních parků, v Německu jsou samostatnými dokumenty.

V následující části kapitoly bude stručně nastíněno rozmístění a překryvy území ptačích oblastí (PO) a evropsky významných lokalit (EVL) v jednotlivých národních parcích. Dále budou zmíněny prioritní druhy a stanoviště – označeny hvězdičkou, které jsou v rámci Natury 2000 chráněny.

4.2.1. NP ŠUMAVA

PO Šumava i EVL Šumava přesahují území NP a CHKO (do CHKO Šumava také částečně zasahující PO Boletice) a vzájemně se překrývají (www.npsumava.cz).

Prioritní biotopy, které jsou předmětem ochrany:

- *Rašelinný les
- *Druhově bohaté smilkové louky
- *Suťové lesy
- *Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy
- *Aktivní vrchoviště

Rostlinné a živočišné druhy:

- V PO jsou předmětem: tetřev hlušec* (*Tetrao urogallus*), tetřívka obecná* (*Tetrao tetrix*), jeřábek lesní* (*Bonasa bonasia*), čáp černý* (*Ciconia nigra*), chřástal

polní* (*Crex crex*), kulíšek nejmenší* (*Glaucidium passerinum*), sýc rousný* (*Aegolius funereus*), datel černý* (*Dryocopus martius*) a datlík tříprstý* (*Picoides tridactylus*).

- V rámci EVL jsou předmětem ochrany: rys ostrovid* (*Lynx lynx*), vranka obecná (*Cottus gobio*), vydra říční (*Lutra lutra*), netopýr velký (*Myotis myotis*), vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*), perlorodka říční (*Margaritifera margaritifera*), mihule potoční (*Lampetra planeri*), stěvlík Ménetriesův (*Carabus menetriesi*), hořeček český (*Gentianella praecox bohemica*).

4.2.2. NP BAVORSKÝ LES

PO, EVL a prioritní druhy nejsou v plánu péče popsány, je zde pouze zmíněno, které lokality a druhy jsou chráněny v rámci soustavy Natura 2000.

Typy biotopů:

- Stojaté vody – umělé i přírodní
- Tekoucí vody včetně zdrojů
- Louky a pastviny
- Vlhké horské nivy
- Rašeliniště – a) přírodě blízká vrchoviště, b) poškozená vrchoviště, c) přechodná a pramenná rašeliniště
- Skály a sutě
- Bučiny – a) s bikovými porosty, b) s mařinkou vonnou, c) s javorem klenem
- Smíšené lesy úbočí a roklí
- Rašelinné lesy
- Lesy olše šedé
- Horské smrkové lesy

Rostlinné i živočišné druhy:

- Jsou vyjmenovány v části NP Bavorský les kapitoly 5. Druhá ochrana. Překrývají se s druhy EVL a PO Šumava.

4.2.3. NP PODYJÍ

PO Podyjí byla vymezena nařízením vlády č. 534/2004 Sb., ale jak uvádí plán péče NP Podyjí, ke skutečnému vyhlášení dosud nedošlo. Měla by zahrnovat většinu plochy národního parku, malou část plochy ochranného pásma a 6 ha v k.ú. Havraníky a Šatov (již mimo území NP a ochranného pásma).

Na území Národního parku Podyjí se nacházejí EVL Podyjí, EVL Fládnitzké vřesoviště, EVL Podmolí – strouha, EVL Vranov nad Dyjí – základní škola, EVL Popice – fara, plánována je EVL Mašovická střelnice.

Typy prioritních biotopů:

EVL Fládnitzké vřesoviště

- *Kontinentální opadavé křoviny
- *Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích (*Festuco-Brometalia*), význačná naleziště vstavačovitých

EVL Podyjí

- *Kontinentální opadavé křoviny
- *Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích
- *Eurosibiřské stepní doubravy

Rostlinné a živočišné druhy:

- V rámci dosud nevyhlášené PO Podyjí je plánováno: ochrana populace strakapouda jižního* (*Dendrocopos syriacus*), pěnice vlašské* (*Sylvia nisoria*) (včetně jejich biotopů) a monitoring dalších druhů z přílohy I směrnice o ptácích např. čáp černý (*Ciconia nigra*), výr velký (*Bubo bubo*), datel černý (*Dryocopus martius*), strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*).
- V rámci všech EVL jsou chráněni: přástevník kostivalový* (*Callimorpha quadripunctaria*), čolek dravý (*Triturus carnifex*), čolek velký (*Triturus cristatus*), netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*), vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopýr černý (*Barbastella barbastellus*), netopýr velkouchý (*Myotis bechsteini*), tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*), vranka obecná (*Cottus gobio*), kovařík (*Limoniscus violaceus*), roháč obecný (*Lucanus cervus*), střevíčník pantoflíček (*Cypripedium calceolus*), koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*).

4.2.4. NP THAYATAL

Podle internetového zdroje poskytujícího informace o Dolním Rakousku (<http://www.noel.gv.at/Umwelt/Naturschutz/Natura-2000.html> 1.12.2009) je Národní park Thayatal evropsky významnou lokalitou (EVL – v Rakousku FFH, Fauna-Flora Habitat) nazvanou „Thayatal bei Hardegg“.

Typy prioritních biotopů:

- *Panonská halofylní stanoviště
- *Panonské vnitrozemské duny
- *Východoevropské stepi
- *Hluboké sprašové suchomilné strávníky
- *Nivy s olšemi, jasany a vrbami
- *Panonské dubohabrové a dubové lesy

Rostlinné a živočišné druhy:

- Ptačí druhy: bukáček malý* (*Ixobrychus minutus*), kvakoš noční* (*Nycticorax nycticorax*), čáp černý* (*Ciconia nigra*), čáp bílý* (*Ciconia ciconia*), polák malý* (*Aythya nyroca*), včelojed lesní* (*Pernis apivorus*), luňák hnědý* (*Milvus migrans*), luňák červený* (*Milvus milvus*), orel mořský* (*Haliaeetus albicilla*), moták pochop* (*Circus aeruginosus*), moták lužní* (*Circus pygargus*), chřástal kropenatý* (*Porzana porzana*), chřástal malý* (*Porzana parva*), chřástal polní* (*Crex crex*), pisila čáponhá* (*Himantopus himantopus*), rybák obecný* (*Sterna hirundo*), výr velký* (*Bubo bubo*), ledňáček říční* (*Alcedo atthis*), žluna šedá* (*Picus canus*), datel černý* (*Dryocopus martius*), strakapoud prostřední* (*Dendrocopos medius*), slavík modráček* (*Luscinia svecica*), pěnice vlašská* (*Sylvia nisoria*), lejsek bělokrký* (*Ficedula albicollis*), ůhýk obecný* (*Lanius collurio*), orel královský* (*Aquila heliaca*), strakapoud jižní* (*Dendrocopos syriacus*).
- Ostatní druhy: bolen dravý (*Aspius aspius*), hrouzek běloploutvý (*Gobio albiginnatus*), vydra říční (*Lutra lutra*), sysel obecný (*Spermophilus citellus*), bobr evropský (*Castor fiber*), vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopýr velký

(*Myotis myotis*), čolek dunajský (*Triturus dobrogicus*), kuňka ohnivá (*Bombina bombina*), želva bahenní (*Emys orbicularis*).

4.2.5. NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO

EVL České Švýcarsko a PO Labské pískovce se rozprostírají na území NP České Švýcarsko, CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory (plán péče NP České Švýcarsko). EVL České Švýcarsko se z 30% překrývá s PO Labské pískovce.

Typy prioritních biotopů:

- *Lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích

Rostlinné a živočišné druhy:

- Vydra říční (*Lutra lutra*)
- Losos obecný (*Salmo salar*)
- Mihule potoční (*Lampetra planeri*)
- Kapradina vláskatec tajemný (*Trichomanes speciosum*)

4.2.6. NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

PO a EVL nejsou v plánu péče popsány, jsou zde pouze zmíněny významné druhy a stanoviště.

Typy prioritních biotopů:

- *Druhově bohaté smilkové trávníky
- *Travertinové prameny
- *Lesy s roklemi a svahy
- *Olšové a jasanové lesy a měkké luhy u tekoucích vod
- *Skály s vegetací ve skalních spárách
- *Lišejníkové a borovicové lesy
- *Bukové lesy s maňinkou vonnou a sasankami
- *Tekoucí vody s podvodní vegetací

Rostlinné a živočišné druhy:

- Tenké kapradiny

- Lososi (*Salmo salar*), mihule (*Lampetra*)
- Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*), sovy (*Strigiformes*)
- Vydra říční (*Lutra lutra*)
- Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

5. DRUHOVÁ OCHRANA

Ochrana druhů je v České republice zajištěna § 5 Obecná ochrana rostlin a živočichů zákona 114/1992 Sb. Tento paragraf stanovuje ochranu všech druhů rostlin a živočichů před zničením, poškozením, sběrem (případně odchytem), které vede nebo by mohlo vést k jejich ohrožení na životě nebo poškození, narušení jejich rozmnožovacích schopností, zániku populace nebo zničení ekosystému. Ochrana rostlin a živočichů se nevztahuje na zásahy nutné k jejich hubení, např. v rostlinné výrobě, veterinární péči a ochraně zdraví lidu, upravené příslušnými předpisy.

Národní parky jsou ze své podstaty a především díky významnému výskytu zachovalých a dostatečně rozlehlých biotopů domovem významného podílu biodiverzity české fauny a flóry. Mnohé druhy se vyskytují pouze v národních parcích.

Druhy rostlin a živočichů vyskytující se v národních parcích bývají často předmětem ochrany i v rámci ptačích oblastí a evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000. Jejich podpora může být dále podpořena dalšími mezinárodními úmluvami, z nichž nejvýznamnější jsou následující dvě: Bernská úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť a Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – CITES.

S cílem definovat stupeň vzácnosti a ohrožení jednotlivých taxonů jsou pro rostlinné i živočišné druhy vypracovávány také černé a červené seznamy. Pro některé druhy jsou realizovány záchranné programy, jejichž odborným garantem je AOPK ČR.

Základní cíle, směřování a hlavní programy druhové ochrany v jednotlivých NP jsou stanoveny plány péče NP.

5.1. NP ŠUMAVA

Dlouhodobým cílem NP Šumava má být podle vznikajícího plánu péče ochrana dochovaného genofondu vzácných a ohrožených druhů rostlin i živočichů, především prostřednictvím ochrany biotopů.

Ochrana druhového bohatství rostlin je zaměřena na:

- a) ochranu dochovaného genofondu vzácných a ohrožených druhů rostlin v území.
- b) péči o genové zdroje lesních dřevin – snahy o ochranu a podporu lokálně původní populace dřevin (jedle bělokorá, buk lesní, javor klen, jilm, tis červený, jalovec obecný a borovice lesní) – sběr osiva, přednost přirozené obnovy.
- c) redukci geograficky nepůvodních a invazních rostlinných druhů (např. lupina mnoholistá *Lupinus polyphyllus*) – snaha předcházet masovým výskytům pravidelným monitoringem a včasnou likvidací populací agresivních druhů.

Dlouhodobým cílem národního parku Šumava v péči o zvláště chráněné, ohrožené a vzácné taxony volně žijících živočichů mají podle plánu péče být:

- a) Zachování příznivého stavu, případně zlepšení současného stavu populací zvláště chráněných, vzácných a ohrožených druhů živočichů.
- b) Eliminace nepůvodních druhů fauny.
- c) Dosažení rovnováhy mezi velkými býložravými druhy a jejich predátory.

V ochraně živočichů má být věnován zvláštní přístup k ochraně populací klíčových druhů a skupin živočichů, kam mohou být zařazeny druhy ohrožené, druhy mizející a druhy vyskytující se z pohledu území České republiky nebo v celoevropském měřítku pouze na Šumavě.

V péči o živočichy má být zohledněn i jejich možný vliv na lesní ekosystémy (např. kůrovci, kopytníci), který je lépe popsán v kapitolách 6.2. Přírodní disturbance, hmyzí škůdci a invazní druhy v lesích a 6.3. Managementová opáření zvěře. S managementem zvěře souvisí pozornost, která je věnována také velkým šelmám, coby přirozeným predátorům spárkaté zvěře. V současnosti se na Šumavě vyskytuje pouze stabilní populace rysa ostrovida (*Lynx lynx*). Umělá reintrodukce vlka (*Canis lupus*) ani medvěda (*Ursus*) není plánována. Pozorování vlka jsou náhodná, ale do budoucna není přirozená rekolonizace území vyloučena. Návrat medvěda není pravděpodobný.

Ochrana živočichů v NP Šumava má být prováděna u následujících společenstev a skupin živočichů vázaných na příslušné biotopy:

- I. Společenstva a druhy živočichů primárních ekosystémů
 1. Fauna rašelinišť a mokřadů
 2. Fauna přirozených lesních ekosystémů
 3. Společenstva živočichů balvanitých sutí a skal
 4. Společenstva živočichů vodních toků a přirozených břehových porostů a porostů v nivách toků
- II. Společenstva a druhy vázané na sekundární ekosystémy
- III. Ochranařsky významné druhy s velkými teritorií nebo velkou migrační schopností
- IV. Druhy se speciálním záchranným managementem
- V. Druhy vyžadující aktivní kontrolu početnosti populací
- VI. Nepůvodní druhy fauny

Samostatná opatření v ochraně živočichů mají být navržena pouze pro vybrané druhy nebo skupiny živočichů, které jsou předměty ochrany v rámci ptačích oblastí (PO) a evropsky významné lokality (EVL) Šumava, případně pro některé další druhy z přílohy I směrnice o ptácích nebo z přílohy II směrnice o stanovištích, vzácné a indikační druhy a další významné taxony z hlediska existence druhu v ČR.

5.2. NP BAVORSKÝ LES

V minulosti byly některé oblasti národního parku značně ovlivněny lidskou činností (hospodaření v lesích, pastva).

Současnou prioritou parku je v ochraně druhů zachování biodiverzity. Podle motto „Nechat přírodu přírodě“ je druhová ochrana zajišťována prostřednictvím ochrany biotopů.

K zlepšení života původních rostlinných druhů mají být odstraňovány nepůvodní druhy (neofyta) a prováděn monitoring druhů.

Ochrana a monitoring rostlin jsou zaměřeny na:

- a) Stromy a keře – jedle bělokorá (*Abies alba*), druhy vrb (*Salix*), vzácné listnaté stromy, šícha černá (*Empetrum nigrum*), rojovník bahenní (*Ledum palustre*), tis červený (*Taxus baccata*)
- b) Kapradiny a kvetoucí rostliny (*Polypodiophyta*, *Magnoliophyta*)
- c) Mechorosty (*Bryophyta*)
- d) Lišejníky (*Lichen*)
- e) Houby včetně mykorrhizy (*Fungi*)

V ochraně živočišných druhů jsou prováděny:

- management spárkaté zvěře (viz. kapitola 6.3. Managementová opatření zvěře)
- snahy o harmonizaci koncepcí druhů
- propojení NP Bavorský les s předpolím (tj. Naturpark = obdoba naší CHKO) a NP Šumava.

Ochrana druhů probíhá u následujících skupin živočichů:

- a) Savci: rys ostrovid (*Lynx lynx*), vlk (*Canis lupus*), vydra říční (*Lutra lutra*), netopýři (*Microchiroptera*), bobr evropský (*Castor fiber*)
- b) Ptáci: jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*), puštík bělavý (*Strix uralensis*), krkavec velký (*Corvus corax*), strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*), tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*), tetřívka obecná (*Tetrao tetrix*), píseček obecný (*Actitis hypoleucos*), skorec vodní (*Cinclus cinclus*), čáp černý (*Ciconia nigra*)
- c) Plazi, obojživelníci, ryby: zmijs (*Vipera*), skokan hnědý (*Rana temporaria*), ropucha (*Bufo*), čolek horský (*Triturus alpestris*), pstruh potoční (*Salmo trutta fario*)
- d) Bezobratlí s vazbou na mrtvé dřevo

5.3. NP PODYJÍ

V připravovaném plánu péče je pro péči o zvláště chráněné druhy rostlin, hub i živočichů NP zmíněna nutná ochrana biotopů, udržení a případné zvyšování stavu populací, vytvoření podmínek pro trvalý výskyt nalezených druhů a doplňování informací o jejich výskytu.

K péči o rostlinné bohatství národního parku mají kromě odstraňování invazních druhů (zejména akát) přispět i probíhající projekty, například:

- a) záchrana starých tradičních ovocných dřevin (odběr roubů, vypěstování nových sazenic atp.),
- b) zakládání a sledování vývoje úhorů (vývoj vegetace a dalších organismů, prováděn od roku 2006),
- c) obnova pastvy v NP (spásání suchých trávníků a vřesovišť ovce a kozami, probíhá od roku 1993).

Péče o zvláště chráněné, ohrožené a vzácné taxony volně žijících živočichů je ve vznikajícím plánu péče rozdělena do dvou skupin: a) péče nespecifická – není primárně zaměřena na konkrétní druhy, ale spíše na stavy biotopů a b) péče specifická – zaměřená na konkrétní druhy nebo skupiny druhů.

Specifická opatření na ochranu volně žijících živočichů se týkají zejména sokola stěhovavého a výra velkého a druhy zařazené do ochrany Naturou 2000. Ostatní druhy žádná specifická opatření nemají.

Do ochrany živočichů v NP Podyjí spadá i management zvěře (podrobněji viz. kapitola 6.3. Managementová opatření zvěře) a management ryb. Ten je prováděn na řece Dyji v úseku mezi Vranovem nad Dyjí a Znojmem každoročním vysazováním druhů vhodných ke sportovnímu rybolovu. Kvůli problémům s nepůvodními druhy sladkovodních ryb jsou od roku 2001 vysazovány pouze dva původní druhy – lipan podhorní (*Thymallus thymallus*) a pstruh potoční (*Salmo trutta fario*). Obhospodařování všech rybářských revírů na řece Dyji jednotlivými Správami NP přes dlouhodobé snahy dosud nebylo dosaženo, a proto v těchto revírech stále hospodaří Moravský rybářský svaz.

5.4. NP THAYATAL

Ochrana druhů v NP Thayatal je podle plánu péče o NP prováděna zejména prostřednictvím ochrany biotopů.

Cíle do roku 2010 jsou zaměřeny zejména na zajištění a zvýšení počtu druhů včetně spolupráce na ochranných programech.

V rámci ochrany rostlin má probíhat zneškodňování nepůvodních druhů (neofytů).

Zásahy nutné k ochraně rostlinných i živočišných druhů je možné provádět v případech ochrany:

- před antropogenními vlivy,
- před ztrátou druhů podmíněnou přirozeným vývojem,
- druhů ohrožených v národním či mezinárodním měřítku anebo ohrožených vymřením (druhy zahrnuté do červené knihy),
- druhů, které nacházejí v NP Thayatal vhodné biotopy, ale v důsledku lidských zásahů se zde nevyskytují vůbec nebo jen v malém měřítku.

Pro druhy zvěře s nárokem na rozlehlejší území bez rušivých lidských vlivů jsou a v dalších letech mají být vytvořena klidová území pro zajištění přežití, reprodukci a migraci těchto druhů. V těchto oblastech by měla také probíhat účinná kontrola dodržování příkázaných cest pro návštěvníky.

5.5. NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Cíle národního parku podle plánu péče jsou:

- udržení životaschopných populací všech původních druhů s co nejmenším zasahováním ze strany člověka,
- podle možností reintrodukce člověkem vyhubených druhů,
- posílení druhů vyskytujících se ve slabých a zranitelných populacích.

Péče o druhy rostlin, hub i živočichů má být podle vznikajícího plánu péče zaměřena především na zachování a ochranu celých ekosystémů.

Pro rostliny nejsou plánovány žádné záchranné programy, mají však být likvidovány invazní druhy, např. borovice vejmutovka (*Pinus strobus*), křídlatky (*Reynoutria*), netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*).

V ochraně živočichů má být v odůvodněných případech uplatňováno posilování slabých a zranitelných populací ohrožených druhů, např. lososa obecného (*Salmo salar*), případně i reintrodukce člověkem vyhubených živočichů, např. jeřábka lesního (*Bonasa bonasia*).

5.6. NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

Snahy národního parku jsou podle plánu péče zaměřeny na zachování a podporu původních druhů rostlin a živočichů včetně jejich přirozených biotopů. Má být zabraňováno poškozování rostlin a rušení živočichů a v rámci přírodní zóny A má docházet k usměrňování návštěvníků.

Původní domácí rostlinné druhy, které jsou v zániku, mají být nahrazeny nově vysazovanými.

Zvláštní význam je přikládán programu na znovuvysazení jedle bělokoré (*Abies alba*) ze semen stromů původních pro oblast Českosaského Švýcarska.

Důraz v ochraně živočichů je kladen na regulaci divoké zvěře (viz. kapitola 6.3. Managementová opatření zvěře).

6. LESY

6.1. LESY NÁRODNÍCH PARKŮ A JEJICH MANAGEMENT

V České republice patří lesy v národních parcích podle Zákona o lesích č. 289/1995 Sb. do kategorie lesy zvláštního určení. Státní správu lesů v nich vykonávají orgány stanovené zvláštním předpisem (§ 47), tedy Správy národních parků, které mají jako právnické osoby nakládající se státními lesy za povinnost zpracovávat lesní hospodářské plány na období deseti let (§ 24). V těchto plánech je z určujících ukazatelů určen kromě maximální výše těžeb i minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin.

Podle platného metodického pokynu (Věstník MŽP 7/2008) je při tvorbě plánu péče o NP stanoveno uvádět také stupně přirozenosti lesních porostů podle vyhlášky č. 60/2008 Sb. Stupeň přirozenosti je v tomto případě vyjádřením míry ovlivnění lesního ekosystému člověkem – jak přímým lesnickým obhospodařováním, tak nepřímo působícími antropickými vlivy. Vysvětlení jednotlivých stupňů přirozenosti a jejich ovlivnění člověkem je uvedeno v Tabulce 3.

Nové plány péče o národní parky Šumava a Podyjí, vypracovávané podle Metodického pokynu MŽP o plánech péče (Věstník MŽP 7/2008), tyto stupně přirozenosti lesů již také používají.

Tabulka 3 – Stupně přirozenosti lesních porostů a jejich ovlivnění člověkem (převzato a upraveno dle vyhlášky 60/2008 Sb.).

Stupeň přirozenosti lesního porostu (označení)	Ovlivnění člověkem (současné i v minulosti)
Lesy původní – pralesy	Člověkem téměř neovlivněný les, který odpovídá stanovištním poměrům (potenciální přirozené vegetaci), nebo les ovlivněný např. před více než 100 lety. V současnosti ponechány samovolnému vývoji.
Lesy přírodní	Les vzniklý přírodními procesy, ale v minulosti ovlivňovaný člověkem. Lesní porosty převážně odpovídají stanovištním poměrům, místy se mohou

	<p>odchylovat (např. území pod dlouhodobým vlivem vyšších stavů zvěře).</p> <p>V současnosti ponechány samovolnému vývoji.</p>
Lesy přírodě blízké	<p>Lesy odpovídající stanovištním poměrům, avšak s jednodušší prostorovou strukturou oproti lesům původním.</p> <p>Tyto porosty vznikaly pod vlivem člověka (odvoz odumřelého dřeva, těžba dřeva, výchovné zásahy apod.).</p> <p>V současnosti v nich záměrné obhospodařování neprobíhá. Mohou být ponechány samovolnému vývoji anebo v nich probíhají účelové zásahy k obnově přirozené dřevinné skladby a prostorové struktury.</p>
Lesy kulturní	<p>Lesy odpovídající stanovištním poměrům, se srovnatelnou nebo jednodušší prostorovou strukturou než v lese přírodě blízkém.</p> <p>Tyto porosty vznikaly a vznikají pod vlivem člověka.</p> <p>Jedná se o porosty obhospodařovaného lesa, ve kterých jsou prováděny obvyklé hospodářské činnosti (např. pěstební práce, výchova, obnova porostů).</p>
Lesy nepůvodní	<p>Lesy převážně neodpovídající stanovištním poměrům.</p> <p>Tyto porosty vznikaly a vznikají pod vlivem člověka.</p> <p>Jedná se o porosty obhospodařovaného lesa, ve kterých jsou prováděny obvyklé hospodářské činnosti (např. pěstební práce, výchova, obnova porostů).</p>

6.1.1. LESY NP ŠUMAVA

Lesní porosty jsou v Národním parku Šumava součástí pouze I. a II. zóny.

NP Šumava se v novém plánu péče rozhodl pro detailnější péči o lesní porosty. Dlouhodobým cílem národního parku je ponechání ekosystémů na převážné většině plochy samovolnému vývoji s uplatněním přírodních procesů. V horizontu 30ti let je plánována minimálně polovina rozlohy lesů jako lesy bez přímých zásahů člověka.

Bylo proto rozhodnuto používat členění území na část bez přímých zásahů člověka a na část zásahovou. Z hlediska prováděného managementu budou lesy v NP rozděleny do tří kategorií – A0, A1 a A2, ve kterých budou uplatňována diferencovaná opatření.

Plánované členění území NP Šumava podle zásahovosti:

1. **Území bez přímých zásahů člověka (A0)** – území s nejvyšší ochranou přirozených procesů; žádná aktivní managementová opatření.
2. **Území zásahové**, které se bude dále členit na:
 - a. **Území s časově omezenými zásahy (A1)** – lesy plánované v krátkodobém časovém horizontu (do roku 2020) k převedení do kategorie A0. Po schválení plánu péče budou prováděna jednorázová opatření směřující ke zlepšení stavu biotopů.
 - b. **Území s dlouhodobým aktivním managementem (A2)** – lesy, ve kterých budou v delším časovém horizontu diferencovaně uplatňována aktivní managementová opatření, která umožní v průběhu 30ti let převedení přibližně 12000 ha lesa do kategorie A0 nebo A1. Součástí území má být i pufrální pás po obvodu NP.

Tabulka 4 – Přehled členění území NP Šumava podle zásahovosti a v něm prováděného managementu lesa. (Převzato a upraveno z plánu péče NP Šumava.)

Členění území podle zásahovosti		Managementová opatření lesa
A0	Území bez přímých zásahů člověka ponechané samovolnému vývoji	<u>Zásady péče – není prováděno:</u> <ul style="list-style-type: none"> - jakákoli opatření integrované ochrany lesa proti kůrovcům, - úmyslné usměrňující zásahy a pěstební zásahy, - lov, - odvoz dřevní hmoty – zůstává na místě k zetlení. <u>Přípustná managementová opatření a činnosti:</u> <ul style="list-style-type: none"> - nemanipulativní výzkum a monitoring, - (proti)požární ochrana, - údržba základní cestní sítě a stezek pro pěší z důvodu bezpečnosti návštěvníků.
A1	Území přechodné – s časově omezenými zásahy	<u>Zásady péče:</u> <ul style="list-style-type: none"> - veškerá dřevní hmota zůstává v lese k zetlení

		<p>(výjimkou jsou realizované usměrňující těžební zásahy, kdy je podle předpisů Správy ponechán jen určitý minimální objem dřevní hmoty k zetlení)</p> <ul style="list-style-type: none"> - nejsou přípustné destruktivní metody ochrany lesa, např. kácení stromů napadených kůrovci, používání insekticidů <p><u>Přípustná managementová opatření a činnosti:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - opatření a činnosti realizovatelné v území kat. A0 - lov vybraných druhů živočichů, - bránění šíření invazních druhů rostlin, - revitalizace vodního režimu, - eliminace nepůvodních druhů, - další usměrňující zásahy a opatření (např. výchovné zásahy v mladších porostech, výsadby a podsadby chybějících nebo nedostatkových dřevin přirozené druhové skladby, uvolňování nebo podpora přirozené obnovy a menšinově zastoupených žádoucích dřevin, ochrana výsadeb a přirozené obnovy vůči zvěři), - kontrolní a obranná opatření ve vztahu ke kůrovcům preferují přírodu nepoškozující přístup.
A2	Území s dočasným nebo trvalým aktivním managementem	<p><u>Přípustná managementová opatření a činnosti:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - opatření a činnosti realizovatelné v územích A0 a A1 - destruktivní opatření ochrany lesa ve vztahu k lýkožroutu smrkovému jsou povolena <p><u>Součástí území A2 v lesních porostech je puфраční pás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zásahové území vymezené s cílem eliminovat šíření lýkožrouta smrkového na lesy vně národního parku, pokud není smluvně se sousedními vlastníky zajištěn jiný typ managementu konkrétních hraničních lokalit, případně vymezené v okolí obcí z důvodu bezpečného pohybu osob v těchto porostech - puфраční pásma nebude při společných hranicích s NP Bavorský les a dále v citlivých biotopech, kde by mohl být významný negativní vliv na předmět ochrany evropsky významných lokalit a ptačích oblastí

6.1.2. LESY NP BAVORSKÝ LES

Snahou Národního parku Bavorský les je (podle plánu péče) zachovat pro střední Evropu charakteristickou, z větší části zalesněnou krajinu s přirozenými a přírodě blízkými ekosystémy. Z tohoto důvodu má být také ukončeno ekonomické využívání lesů neslučitelné s předmětem ochrany a zajištěno omezení přenosu negativních vlivů na sousedící lesy. K omezení přenosu negativních vlivů jsou vyhláškou stanoveny oblasti s nutnými opatřeními prováděné v rámci jednotlivých zón ochrany.

Tabulka 5 – Management prováděný v jednotlivých zónách ochrany NP Bavorský les. (Převzato a upraveno z plánu péče NP Bavorský les.)

Zóna ochrany přírody	Prováděný management
I. zóna – přírodní	<p>Vývoj lesů na lesy přírodní. Přednost má být dána přirozenému průběhu.</p> <p>Není zde uplatňován žádný boj s kůrovcem a lidské zásahy mají být použity pouze výjimečně, bude-li se jednat o bezpečnost dopravy, ochranu obyvatelstva a odvrácení hmotných škod.</p> <p>Neprobíhá-li na území plošná obnova, pak je doporučena podpora skladby odpovídající místním podmínkám.</p>
II. zóna – rozvojová IIa – IIc	<p>Ukončit ekonomické využívání lesů neslučitelné s předmětem ochrany.</p> <p>Do 2027 je plánováno přenechat toto území přirozenému vývoji a následně přiřadit k I. zóně.</p> <p>Přirozený rozvoj je však omezen bojem s kůrovcem (do r. 2027 zabránit rozšíření kůrovce na horské lesy).</p> <p><i>Zóny IIa-c se týkají pouze oblasti Falkenstein-Rachel</i></p> <p><u>Zóna IIa (horský les Falkenstein-Rachel)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budou uplatňována opatření boje proti kůrovci se snahou zabránit rychlému rozpadu smrků - význam mrtvého dřeva pro zmlazení – pokácet suché stromy, ručně odkornit a ponechat dřevní hmotu <p><u>Zóna IIb (ochranná zóna horských lesů, puфраční zóna mezi zónami I. a IIc)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zde je vyhláškou stanovené 500m ochranné (puфраční) pásmo proti přenesení kůrovce do sousedních lesů - je zde uplatňován rozvoj přirozených porostů a péče o rostlinstvo

	<ul style="list-style-type: none"> - převedení území do I. zóny proběhne po převedení listnatých lesů zóny IIc <p><u>Zóna IIc (území mezi ochrannou zónou a horským lesem)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - listnaté a smíšené lesy – v budoucnu převést do I. zóny a během 10ti let je ponechat přirozenému vývoji - ve smrkových porostech podporovat péči o rostlinstvo
III. zóna – okrajová oblast	<p>Uplatňována opatření boje proti kůrovci k zabránění jeho šíření na sousední lesy.</p> <p>V oblasti Rachel-Lusen malé soukromé plochy, které slouží jako ochranné zóny.</p>
IV. zóna – rekreační	<p>Jsou zde uplatňovány zásahy k zachování atraktivnosti zařízení, vedení návštěvníků a otevření života NP návštěvníkům.</p>

6.1.3. LESY NP PODYJÍ

Péče o lesy je zaměřena na zachování přírodě blízkých společenstev s následným umožněním samovolného vývoje. Úkolem péče je upravit v pozměněných porostech dřevinnou skladbu, porostní strukturu (vertikální výplň lesních porostů) a texturu (horizontální diferenciaci na jednotlivá vývojová stadia) tak, aby se blížily modelu potenciální přirozené vegetace (<http://www.nppodyji.cz/les> – 9.11.2009).

Rozlišení lesních porostů v závislosti na hodnocení přirozenosti lesních ekosystémů dle vyhlášky 60/2008 Sb. a Metodického pokynu MŽP o plánech péče (Věstník MŽP 7/2008) nebylo v NP Podyjí v minulých letech uplatňováno a přichází tedy až se v současnosti vznikajícím plánem péče.

Vymezení lokalit s příslušnými stupni přirozenosti lesa NP Podyjí jsou popsány v následující tabulce.

Tabulka 6 – Stupně přirozenosti lesních porostů v NP Podyjí (převzato z plánu péče NP Podyjí).

Stupeň přirozenosti lesa	Lokality a prováděný management
Lesy původní – pralesy	Na území NP nebyly vylišeny.
Lesy přírodní	<p>Tomuto kritériu na území NP odpovídá 10 lokalit s celkovou rozlohou 336,17 ha.</p> <p>V ochranném pásmu nebyly vylišeny žádné lesy přírodní.</p> <p>Cílem předešlého plánu péče bylo ponechat tyto porosty</p>

	samovolnému vývoji.
Lesy přírodě blízké	<p>Tomuto kritériu na území NP odpovídá 39 lokalit s celkovou rozlohou 1 561,53 ha.</p> <p>V ochranném pásmu byly dále vylišeny 2 lokality s rozlohou 20,98 ha.</p> <p>Cílem předešlého plánu péče bylo ponechat tyto porosty samovolnému vývoji.</p>
Lesy kulturní	<p>Tomuto kritériu na území NP odpovídá území s celkovou rozlohou 2 250,24 ha.</p> <p>Rozloha kulturních lesů ochranného pásma není v rozborech plánu péče uvedena.</p> <p>Cílem předešlého plánu péče byla výchova a obnova těchto porostů (úpravy dřevinné skladby ve prospěch cílových dřevin, vnášení chybějících dřevin přirozené skladby, věková diferenciacie porostů) s jejich následným ponecháním samovolnému vývoji.</p>
Lesy nepůvodní	<p>Tomuto kritériu na území NP odpovídá území s celkovou rozlohou 1 238,44 ha.</p> <p>Rozloha nepůvodních lesů ochranného pásma není v rozborech plánu péče uvedena.</p> <p>V NP Podyjí odpovídají lesům nepůvodním i porosty:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) s nevyhovující dřevinnou skladbou, kdy kromě jedle bělokoré převažují jehličnany (více jak 50%) a prostorová i věková diferenciacie je malá b) významně ovlivněné zastoupením akátu nebo jiného nepůvodního invazního druhu (např. dub červený), který tvoří souvislé skupiny a je vyloučena jeho likvidace jednotlivým výběrem. Zastoupení těchto invazních dřevin je více než 25%. <p>V takovýchto porostech budou prováděna opatření na úpravu druhové skladby, tvorbu porostní struktury a věkové diferenciacie – tzn. těžba nepůvodních dřevin, obnova stanovištně odpovídajícími dřevinami a výchovné zásahy.</p> <p>Cílem předešlého plánu péče bylo přiblížení porostů přírodě blízkému stavu. Zaměřeno bylo zejména na změnu druhové skladby s následnými úpravami prostorové struktury (přednostně smrkové a modřínové porosty). Část porostů s nevyhovující dřevinnou skladbou měla sloužit pro prezentaci nevhodných pěstebních metod a těžebních postupů.</p>

6.1.4. LESY NP THAYATAL

Jedním ze základních zásad Národního parku Thayatal popsanych v plánu péče je volný rozvoj přírody se zajištěním dynamiky co nejméně ovlivněné člověkem. Snahou parku je podpora a udržení rozmanitosti druhů přírodních lesních společenstev (hlavně listnaté stromy) a jejich ekologické rovnováhy.

Lesní porosty na území parku jsou vázány na samoregulaci, s výjimkou opatření na ochranu lesa a bezpečnostních opatření.

V lesích nebudou prováděny žádné zásahy do porostů s původními a místně vhodnými druhy stromů. Bude však nutné změnit nepůvodní monokultury douglasky a smrku časově limitovanými zásahy (Rakousko během přechodného období 15ti let, ČR do roku 2030).

Na okrajích NP na pomezí polí a lesů je za účelem zachování a zlepšení speciálních biotopů možné trvalé, přírodě blízké obhospodařování původních místních druhů stromů a struktur lesních porostů.

Cíle NP Thayatal:

- ochrana lesa pro zabránění škodám mimo NP,
- zvýšení podílu mrtvého dřeva (hlavně stojícího),
- vypěstování strukturálně bohatých, přírodních a stabilních smíšených porostů,
- minimalizace opatření k péči a bezpečnosti,
- stanovení opatření, která jsou nutná i po skončení platnosti plánu péče.

Opatření v letech 2001-2010:

- likvidace nepůvodních druhů stromů v kulturách a mladých porostech,
- silný průklest se současnou podporou listnatého dřeva v houštinách a tyčovínách,
- vyčištění starých smrkových porostů pro podporu přírodního zmlazování,
- kácení stromů v průběhu zabezpečování cest s následným ponecháním biomasy v porostu,
- trvalé, přírodě blízké hospodaření v přírodní zóně s managementem uvnitř NP, s podporou původních druhů stromů a struktur porostů,
- ořezávání převislých větví ztěžujících obhospodařování sousedních polí,
- sledování škod způsobených v lese a jejich vývoj,
- zákonem stanovená ochrana lesa (např. napadení lesa škůdci) bez časového omezení.

6.1.5. LESY NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Podle údajů z plánu péče se management lesních ekosystémů ve vztahu k zonaci liší především rozsahem zásahů, které v budoucnu umožní dosažení přirozené skladby lesa s následným ponecháním samovolnému vývoji. V I. zóně byly vymezeny porosty bezzásahové a porosty vyžadující relativně nízký počet lesnických zásahů, zatímco v II. zónách mají být uplatňovány zásahy intenzivnější.

Národní park České Švýcarsko bude v následném období pro péči o lesní porosty používat zejména členění lesů podle typů managementu (viz kapitola 4. Zonace a členění území podle typů managementu).

Členění lesních porostů podle typů managementu v NP České Švýcarsko:

A. Lesy ponechané samovolnému vývoji

B. Lesy s dočasným managementem

B1. Lesy ponechané samovolnému vývoji v horizontu do 10ti let

B1+ Lesy s plánovanými zásahy

B1- Lesy s neplánovanými zásahy

B2. Lesy vyžadující aktivní management déle než 10 let

B2+ Lesy s plánovanými zásahy

B2- Lesy s neplánovanými zásahy

C. Lesy s trvalým managementem – porosty, které nebude do budoucna možné ponechat samovolnému vývoji – mohly by ohrozit bezpečný pohyb osob a soukromý majetek; porosty vyžadující zásahy nebo úpravy nutné pro zachování turistické atraktivnosti nebo historicky kulturního vzhledu krajiny; zanecháním samovolnému vývoji by zanikly přírodní hodnoty (např. vzácná rašeliniště)

Způsob přiřazování lesních porostů do typů managementu je názorně zobrazen v přílohách – Příloha č. 7.

Zásahy do porostu se národní park snaží odstranit nepůvodní dřeviny, nebo zlepšit stavy porostů tak, aby mohly být převedeny ze současných kategorií B1+ a B2+ do jiných,

vyhovujících kategorií (v budoucnosti kategorie A), případně kategorií, které umožní po skončení platnosti plánu péče v roce 2016 další zásahy k zlepšení stavu (podrobně viz Tab. 7).

Tabulka 7 – Současné a plánované typy managementu a managementové cíle do roku 2016 v lesních porostech NP České Švýcarsko.

Současný typ managementu	Vylišení v porostu	Plánovaný typ managementu	Managementové cíle do roku 2016 (obecně)
A	s přesností na porostní skupiny	---	---
B1+	s přesností na dílce	A B2-	Střednědobé: Odstranění geograficky nepůvodních dřevin; uvolnění a vnášení cílových dřevin (podsadby, kotlíky); redukce smrku; přeměna smrkových porostů podle RSPLE
B1-	na území NP nebyl nikde uplatněn	---	---
B2+	s přesností na dílce	B1+ Beze změny	Střednědobé: Odstranění geograficky nepůvodních dřevin; uvolnění a vnášení cílových dřevin (podsadby, kotlíky) Dlouhodobé: Odstranění geograficky nepůvodních dřevin; uvolnění a vnášení cílových dřevin; přeměna smrkových porostů podle RSPLE
B2-	s přesností na porostní skupiny	---	---
C	není předmětem přiřazování dle kritérií, možnost kombinace s dílci s jinými typy managementu	---	Plánované zásahy k zajištění definovaného cíle, dbát při tom na dosažení co nejvyšší přirozenosti při stávající péči, např. úprava druhové skladby; odstraňování nepůvodních dřevin; tlumení kůrovce

Pozn. Odstraňování geograficky nepůvodních dřevin (dub červený, borovice vejmutovka, modřín evropský, douglaska tisolistá), uvolnění cílových dřevin (buk lesní, dub letní a zimní, jedle bělokorá, javor klen), RSPL = rámcové směrnice péče o lesní ekosystémy.

6.1.6. LESY NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

Podle údajů uvedených v plánu péče je hlavní snahou Národního parku Saské Švýcarsko zajištění dalšího nerušeného vývoje a působení přírodních procesů bez lidských zásahů se zachováním dynamiky žijících společenstev, především přirozeného vývoje lesa.

V národním parku není účelem využívání přírodních zdrojů, a proto by stávající práva na jejich využívání v přírodních zónách měla být v určitých lhůtách zrušena.

Pro péči o les Národního parku Saské Švýcarsko je sestavována obdoba českých lesních hospodářských plánů, kdy každých 10 let je sepisována péče a plán vývoje a každých 5 let je prováděna průběžná revize.

Tabulka 8 – Management prováděný v jednotlivých zónách ochrany NP Saské Švýcarsko. (Převzato a upraveno z plánu péče NP Saské Švýcarsko.)

Zóna ochrany přírody	Prováděný management
Přírodní zóna A	<p>V této zóně má být uplatňován princip bezzásahovosti k zajištění přirozeného vývoje a procesů.</p> <p><u>Právní výjimky stanovují použití zásahů v případě:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrany před nebezpečím pro osoby, život a majetek - ochrany před lesními požáry a povodněmi - zajištění provozu na veřejných komunikacích, místech a budovách <p><u>Přípustnými zásahy jsou:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - omezení masového šíření škůdců na celý NP a sousedící lesní plochy, přírodní zónu B nebo zónu péče. Padlé kmeny mají být ponechány a nemá být použito žádné vysazování ve vzniklých mezerách. - péče o ohrožené druhy, odstranění cizích druhů stromů, udržování vědecky využitelných ploch apod. - údržba cestní sítě pro ochranu přírody a rekreaci
Přírodní zóna B	<p>Tato zóna je cíleně prováděnými opatřeními a zásahy pro splnění mezinárodních požadavků na národní park podle IUCN směřována k budoucímu přenechání nerušenému vývoji. Během přechodného období 30ti let mají být přibližně 2/3 těchto ploch převedeny do zóny A.</p>

	<p>Přeřazení lesů z fáze cíleného vývoje do procesu ochrany (zóny A) je však možné a povolené pouze pokud budou vyloučeny zásahy a poškození přírodního charakteru extrémního rázu (tj. katastrofy).</p> <p><u>Opatřeními pro zacházení s lesními porosty s minimálními zásahy jsou:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - omezení masového šíření lesních škůdců, regulace smíšenosti druhů ve prospěch potenciálně přirozeného lesního společenství, přirozené omlazování původních druhů stromů, odstranění geograficky nepůvodních druhů stromů - znovuvysazování jedle obecné/bělokoré <p><u>Při plánování a provádění péče a opatření v lesních porostech jsou platné tyto rámcové podmínky:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zachování a dodržení standardů podle PEFC = ekologická certifikace lesa - omezení ztráty biomasy, ochrana křovin, ponechání stojících i padlých mrtvých dřevin i větroví - minimalizace lesních opatření na úpatí skalních masívů - lesní opatření provádět proškoleným personálem a stroji a zařízeními šetrnými k půdě, žádná další výstavba odklížečích cest - odstraňování lesních škůdců
--	---

6.2. PŘÍRODNÍ DISTURBANCE, HMYZÍ ŠKŮDCI A INVAZNÍ DRUHY V LESÍCH

Vývoj a obnova lesa byly odpradáвна ovlivňovány přírodními disturbancemi. Narušení ekosystémů požáry, větrnými kalamitami, stromy polámané pod tíhou sněhu a následné napadení takto oslabených porostů houbovými chorobami a škůdci jsou jevy, které mohou přispívat k větší druhové variabilitě a věkovému rozrůznění.

Nejznámějším z hmyzích škůdců se v poslední době – i díky vývoji v Národním parku Šumava po orkánu Kyrill v roce 2007 – stává lýkožrout smrkový (*Ips typographus L.*) neboli kůrovec. Malý brouk se složitým, avšak poměrně rychlým vývojovým cyklem (řádově dny).

Dalším fenoménem působícím starosti v lesích národních parků jsou invazní a nepůvodní druhy rostlin (např. NP České Švýcarsko – borovice, NP Podyjí – akáty), které omezují nebo vytlačují druhy původní.

Podle ustanovení § 22 zákona 114/1992 Sb. je možné ustanovení o zásazích proti škůdcům a o případech mimořádných událostí, kterým se věnuje § 32 Zákona o lesích, využít jen se souhlasem a v rozsahu stanoveném orgánem ochrany přírody.

Tabulka 9 – Zásahy proti kůrovci v jednotlivých národních parcích. (Převzato a upraveno z plánů péče.)

Název NP	Zóna nebo zásahové území	Zásahy proti kůrovci
NP Šumava	A0	Bez zásahů proti kůrovci.
	A1	V některých částech po přechodnou dobu tlumení kůrovce, vyloučeno kácení napadených stromů a používání chemikálií, možná je aplikace houbových entomopatogenů, antiferomonů, feromonových lapačů a neotrávených lapačů, zpracování a mechanická asanace poškozených stromů po nalétnutí a odkorňování aktivních kůrovcových stromů na stojato.
	A2	Využívající kácení a následné asanace aktivních kůrovcových stromů, ve výjimečných případech i s použitím insekticidů. Pufrační pásmo k zamezení šíření kůrovce na lesy vně NP a lesy v okolí obcí.
NP Bavorský les	I.	Žádný boj s kůrovcem.
	II. (IIa-IIc)	Do r. 2027 s kůrovcem bojovat bez použití chemikálií. IIb – 500m pufrační pásmo proti přenesení kůrovce na sousední porosty
	III.	V boji s kůrovcem nepoužívat chemikálie, napadené stromy pokácet a odvézt.
	IV.	Je-li v okrajovém pásmu – boj proti kůrovci bez použití chemikálií.
NP Podyjí	Informace nejsou dostupné.	Informace nejsou dostupné.
NP Thayatal		Zákonem stanovená ochrana lesa před škůdci – bez časového určení. Není dále definováno.
NP České Švýcarsko	A	Nezasahovat proti kůrovci.
	B1+	Tlumení kůrovce.
	B1-	Tlumení kůrovce.

	B2+	Tlumení kůrovce.
	B2-	Tlumení kůrovce.
	C	Tlumení kůrovce.
NP Saské Švýcarsko	A	Omezování šíření na celý NP a sousedící lesní plochy – zákaz použití chemických prostředků nebo vypalování, ponechání dřevní hmoty.
	B	Omezování šíření a odstraňování – neprovádět chemikáliemi a vypalováním.

6.3. MANAGEMENTOVÁ OPATŘENÍ ZVĚŘE

Divoká zvěř byla vždy součástí přírody. V člověkem obhospodařovaných a chráněných územích však tato zvěř, především spárkatá (jelen evropský, srnec obecný, muflon, prase divoké atd.), působila a působí značné škody na lesních porostech (okus, vytloukání paroží atp.).

Z důvodu nepřítomnosti velkých predátorů (vlk, rys, medvěd) byl člověk nucen přistoupit k regulaci početnosti této zvěře. Lovena je přednostně zvěř mladá, oslabená, nemocná a v některých případech i územně nepůvodní (např. jelen sika). Škody jsou regulovány i dalšími opatřeními (oplocování a nátěry výsadeb, přezimovací obůrky pro zvěř).

Tabulka 10 – Přehled managementu zvěře uplatňovaný v jednotlivých národních parcích.

Název NP	Zvěř		Management zvěře
NP Šumava	Spárkatá	Jelen, srnec, prase	<ul style="list-style-type: none"> - zimní obůrky – příkrmování - každoroční sčítání zvěře ke zjištění početnosti - do r. 2012 snižovat stavy zvěře (hlavně jelení) - snahy o umožnění návratu nebo reintrodukce vlka obecného - využití telemetrie ke sledování pohybu rysa, srnce, jelena – spolupráce s NP BW

NP Bavorský les	Spárkatá	Jelen, srnec, prase	<ul style="list-style-type: none"> - zimní obůrky – příkrmování - telemetrie – spolupráce s NPŠ - regulace původních druhů spárkaté zvěře v době lovu - atraktivita zvěře pro návštěvníky – pozorování zvěře a její poznávání
NP Podyjí	Spárkatá	Srnec, jelen evropský, prase	<ul style="list-style-type: none"> - vytvoření vhodných podmínek pro migraci dnes chybějících původních druhů zvěře (např. rys) - klidové zóny s omezeními
	Nepůvodní i migrující	Muflon, daněk, jelen sika, psík mývalovitý, norek americký	<ul style="list-style-type: none"> - regulace početních stavů zvěře působící škody - snahy o minimalizaci a případné vyloučení nepůvodních druhů zvěře
	Malé šelmy	Liška obecná	<ul style="list-style-type: none"> - regulace stavů lišky obecné - každoroční sčítání zvěře
NP Thayatal	Spárkatá + Nepůvodní	Jelen, srnec, prase	<ul style="list-style-type: none"> - krmení zvěře s místním a časovým omezením - kladení návnad k usnadnění odstřelu prasat
NP České Švýcarsko	Spárkatá	Jelen, srnec, prase	<ul style="list-style-type: none"> - každoroční sčítání zvěře i s pomocí telemetrie GPS - podzimní a zimní příkrmování zvěře
	Spárkatá nepůvodní	Lokálně muflon, sporadicky kamzík	<ul style="list-style-type: none"> - zakládání okusových ploch - v I. zónách individuální lov zvěře k optimalizaci stavů
	Malé šelmy	Kuna skalní, liška obecná	<ul style="list-style-type: none"> - lov nepůvodní zvěře (muflon) a eliminace početních stavů kuny skalní a lišky obecné
NP Saské Švýcarsko	Spárkatá	Jelen, srnec, prase	<ul style="list-style-type: none"> - redukce zvěře (hlavně srnčí a jelení) v oblastech výsadby jedle - ochrana vůči prasatům – v okrajových oblastech odchyt
	Spárkatá nepůvodní	Kamzík	<ul style="list-style-type: none"> - regulace lišky obecné v blízkosti osídlení - lov nepůvodních druhů zvěře – výjimkou kamzík
	Malé šelmy	Liška obecná	<ul style="list-style-type: none"> - lov zvěře omezen na doby lovu - zákaz prodeje trofejí

7. DALŠÍ VÝZNAMNÉ PŘEDMĚTY OCHRANY

Kromě lesů (popsány v samostatné kapitole 6. Lesy) jsou v národních parcích chráněny i další biotopy a ekosystémy. Následující seznam zobrazuje tyto ekosystémy podle prováděných ochranných opatření zmíněných v předešlých kapitolách.

Uváděné údaje pocházejí z plánů péče národních parků, s výjimkou NP Saské Švýcarsko a NP Thayatal, kde byly získány z internetových stránek.

NP Šumava

Nelesní ekosystémy přirozené (management A0) – mokřady, vodní toky

Nelesní ekosystémy ovlivněné činností člověka a ponechané samovolnému vývoji (management A1) – plochy se sukcesí dřevin

Nelesní ekosystémy ovlivněné člověkem a vyžadující další péči (management A2) – kulturní bezlesí, jezera, umělá vodní díla

NP Bavorský les

Stojaté vody – umělé i přírodní

Tekoucí vody včetně zdrojů

Vlhké horské nivy

Rašeliniště, vrchoviště, prameniště

Louky a pastviny

Sutě

Skály

NP Podyjí

Nelesní ekosystémy přirozené – skály a sutě; podzemní prostory

Nelesní ekosystémy ovlivněné činností člověka – řeka; bezlesí

Nelesní ekosystémy ovlivněné člověkem a vyžadující další péči – louky (druhově bohaté, ostatní travní porosty); suché trávníky a vřesoviště; ovocné sady; pole a úhory; formace dřevin mimo les; umělé podzemní prostory; vodní plochy a prameniště; ostatní plochy bezlesí

Nelesní ekosystémy vázané na vodu – řeka Dyje (Vranovská přehrada, Znojemská přehrada, jezy); drobné vodní toky; rybníky, drobné vodní plochy a prameny; mokřady a prameniště

NP Thayatal

Louky

Suché trávníky a vřesoviště

Vodní ekosystémy

NP České Švýcarsko

Kvádrové pískovce – skalní útvary

Nelesní ekosystémy

- a) ponechané samovolnému vývoji (management typu A) – rašeliniště, vodní toky, prameniště, skalní ekosystémy, primární bezlesí na hranách pískovcových skal
- b) ponechané samovolnému vývoji v horizontu do 10ti let (management typu B1) – rašeliniště, vodní toky, prameniště, skalní ekosystémy, primární bezlesí na hranách pískovcových skal
- c) vyžadující aktivní management déle než 10 let (management typu B2) – rašeliniště, vodní toky, prameniště, skalní ekosystémy, primární bezlesí na hranách pískovcových skal
- d) s trvalým managementem (management typu C) – rašeliniště, vodní toky, prameniště, skalní ekosystémy

Bezlesí a louky

Stojaté vodní plochy

NP Saské Švýcarsko

Kvádrové pískovce – skalní útvary a sutě

Vodní ekosystémy

Rašeliniště

Louky

8. PRÁCE S VEŘEJNOSTÍ

Podle organizace IUCN (Dudlej, 2008) jsou národní parky kromě zachování přírody a obnovy přirozených ekosystémů také místem ke vzdělávání, inspiraci, kulturním a rekreačním účelům.

Správy NP se snaží o naplňování tohoto zadání a vypracovávají různé koncepce, ve kterých jsou zohledňovány různé cílové skupiny, formy a metody poskytování informací a vzdělávání. Strategické teze pro práci s veřejností jsou uvedeny v plánech péče o NP.

8.1. VZDĚLÁVÁNÍ, OSVĚTA A INFORMACE

Všechny porovnávané národní parky se zaměřují na 3 cílové skupiny: místní obyvatelé, návštěvníky a na děti a mládež (viz. Tab. 11).

Jejich vzdělávání je zaměřeno především na vysvětlení cílů národních parků, významu ochrany přírody a přírodních procesů, kulturních hodnot krajiny, prezentaci činností jednotlivých správ a samozřejmě na popis přírodního prostředí v území NP.

Seznámení s těmito jevy probíhá v rámci připravovaných výukových programů pořádaných ve vyhrazených prostorách (informační a vzdělávací střediska, návštěvnická centra, mládežnické kempy atp.) i osobním kontaktem se zaměstnanci národních parků.

Informační střediska a návštěvnická centra jsou obvykle prvním kontaktním místem po příjezdu návštěvníků do NP. Hlavním účelem těchto zařízení je podat kromě aktuálních programů pro veřejnost i informace o území – jeho historii, krásách přírody, stavu turistických a dalších tras, případné probíhající těžební a sanační činnosti a možných nebezpečích.

Informace jsou poskytovány formou stálých expozic i dočasných tematických výstav, videoprojekcemi, tištěnými materiály a ústními sděleními zaměstnanců středisek.

Další zajímavé informace o území, jeho historii a obyvatelích se mohou návštěvníci dozvědět také v muzeích v regionech národních parků.

Strážní a informační služby národních parků jsou oprávněny k poskytování informací návštěvníkům a dohlížení na dodržování podmínek ochrany přírody a krajiny. Strážní služba je prováděna profesionálními i dobrovolnými pracovníky.

V České republice je tento orgán státní správy zakotven v § 81 zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Strážcem se podle tohoto zákona může stát občan ČR starší 21 let, beztrestný, zdravotně a právně způsobilý. Dále musí prokázat znalost práv a povinností strážce přírody a složit slib před ustanovujícím úřadem (krajský úřad, správa).

V rámci vzdělávání mládeže probíhá od roku 2002 projekt přeshraničního programu Junior Ranger (Mladý strážce) koordinovaný organizací EUROPARC Federation. Tento projekt dnes funguje již ve více než 50ti státech Evropy (<http://www.europarc.org/what-we-do/junior-ranger>) a sdružuje mladé lidi z národních parků a okolí, kteří se zajímají o přírodu a chtějí pomoci s její ochranou.

V rámci projektu se seznamují se zákony o ochraně přírody, činností strážce přírody, krásami národního parku, učí se umění jednat s návštěvníky i poskytnout první pomoc.

V České republice je tento program realizován zatím pouze v NP Šumava a NP Krkonoše.

Obr. 7 – Logo projektu Mladý strážce organizace EUROPARC Federation (zdroj: webové stránky EUROPARC Federation).

Národní parky Šumava, Bavorský les, Podyjí, České Švýcarsko a Saské Švýcarsko nabízejí rovněž možnost vydat se do cenných území s odborným doprovodem a zažít tak krásy přírody.

Průvodci jsou často lidé pocházející z regionu národního parku, kteří byli patřičně proškoleni a získali certifikát průvodce. Školení průvodců je pořádáno Správami národních parků.

Pro lepší informovanost místních občanů, návštěvníků parku i výzkumných pracovníků vydávají národní parky různé tiskoviny a publikace. Tabulka 12 zobrazuje nejdůležitější z nich. Údaje pochází z internetových stránek NP a položek knihovny NP Šumava.

Tabulka 11 – Příklady vzdělávací, osvětové a informační činnosti jednotlivých národních parků se zaměřením na cílové skupiny.

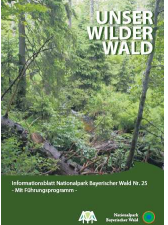
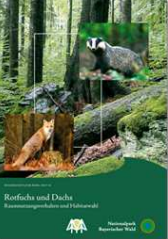

Národní park	Vzdělávání, osvěta a informace podle cílových skupin
NP Šumava	<p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Junior-Ranger - výukové programy pro MŠ a SŠ <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - s certifikovanými průvodci do „divočiny“ I. zón (5 oblastí) - naučné stezky (12 + přeshraniční), turistické stezky, cyklostezky, vodácké a lyžařské trasy - geologické expozice (2) - venkovní areál (Stožec) - střediska ekologické výchovy (3) - akce a programy pro veřejnost
NP Bavorský les	<p>Téma „Člověk a příroda“, motto „Zažít les, rozumět přírodě“</p> <p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Junior-Ranger - Areál lesních her – motto "Pochopit přírodu hrou" <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - média – noviny, časopisy, rozhlas, televize, videa - exkurze organizované Správou NP, přednášky, výstavy, jubilea, lidové slavnosti - informační místa a zařízení – návštěvnická centra s výběhy pro zvěř (2), Muzeum ve Sv. Oswaldu, informační centra (5) - informace v krajině – orientační tabule a ukazatele, naučné stezky, zážitkové stezky (6), zážitková zařízení (turistický park Bayerisch Eisenstein), prostranství pro hry v lese s přírodní stezkou, skalní turistická oblast – původní horský smíšený porost v nepřístupných skalních oblastech, obora s jeleny v Scheurecku <p><u>Plánováno:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - obnova prožitkové cesty „Schachten und Filze“ - vybudování cesty pralesem u Bayerisch Eisenstein ukazující stadia životních cyklů lesů
NP Podyjí	<p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - programy pro ZŠ regionu - celostátní výtvarná soutěž Příroda kolem nás <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - exkurze a přednášky na objednávku - tematické vycházky pro veřejnost

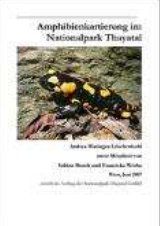

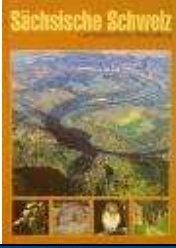

	<ul style="list-style-type: none"> - odborné praxe a brigády
NP Thayatal	<p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Junior-Ranger - výukový program pro děti - spolupráce se školami – programy s kvalifikovaným průvodcem, možnost přizpůsobení probíranému učivu - Svět přírodních zážitků – hřiště <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pozorování zvíře, slavnostní a gastronomické akce, semináře - víkendové vycházky s průvodcem - tematická trasa – přirozený vývoj přírody a historie města Hardegg - multimediální výstava "Dějiny přírody – historky z Podují"
NP České Švýcarsko	<p><u>Veřejnost a místní obyvatelé:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - informace poskytovány prostřednictvím strážce přírody, akcí pro veřejnost (osvětové besedy, přednášky, exkurze do terénu) - rozvoj certifikovaných průvodcovských služeb, brigády <p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - přímá interaktivní komunikace (výukové programy, přednášky, exkurze, brigády) a zprostředkovaná komunikace (soutěže, výstavy, publikační činnost) <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - naučné stezky - turistické stezky, cyklostezky, hipostezy, doplňkové stezky - informační střediska - panely s turistickou mapou území, zkráceným návštěvníkem řádem a informacemi o nejbližším okolí; informační tabule v místech lesnických zásahů, cedule označující chráněné plochy <p><u>Plánováno:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 naučná stezka věnovaná lesnictví - návštěvnícké centrum
NP Saské Švýcarsko	<p><i>Motto „Být-ponechat“</i></p> <p><u>Mládež:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Junior-Ranger - spolupráce se školami v regionu – „zážitkové vyučování“ - hry, kempy, výměna mládeže, projektové dny <p><u>Všechny skupiny:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turistika s místními certifikovanými průvodci - tabule a rozcestníky v krajině – k orientaci, informovanosti (pokyny o nebezpečích, zeměpisných a kulturně-historických zvláštlostech) - média – tisk, rozhlas, televize

	<p><u>Plánováno:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - naučné stezky – nejlépe okružní, tematicky vedené - interpretační (pultové) tabule – podél značených cest, ke zprostředkování zvláštností přírody a kultury
--	---

Tabulka 12 – Příklady publikační činnosti jednotlivých národních parků.

Národní park	Vydávané publikace	
NP Šumava	Sborník vědeckých prací Silva Gabreta – vydáván pro NP Šumava i NP Bavorský les	
	Sborníky z výzkumu na Šumavě	
	Ročenky	
	Časopis Šumava	
	Noviny Nová Šumava	
	Edice populárně naučné knihy	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	
NP Bavorský les	Sborníky ze seminářů	
	Ročenky	

	Berichte – zprávy z projektů	
	Noviny Unser wilder Wald	
	Vědecká řada – zprávy z výzkumu	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	
NP Podyjí	Sborník vědeckých prací Thayensia	
	Informační zpravodaj Podyjské listí	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	
NP Thayatal	„Informační leták“ Thayatal Inform	

	Publikace z výzkumu	
	Ročenky	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	
NP České Švýcarsko	Informační zpravodaj České Švýcarsko	
	Zpravodaj ekologické výchovy Plšíkovy listy	
	Ročenky	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	
NP Saské Švýcarsko	Ediční řady národního parku – Hefte, Reihe	
	Kniha o geografii Národního parku Saské Švýcarsko	
	Noviny SandsteinSchweizer – Post für Partner	
	Populárně naučné tiskoviny, letáky, brožury	

9. VÝZKUM, DOKUMENTACE A MONITORING

Výzkum a monitoring jsou pro národní parky nepostradatelným podkladem k zodpovědné péči o chráněné území a sledování a vyhodnocování vlivu prováděného managementu.

V České republice je provádění výzkumu a monitoringu definováno v sedmém odstavci § 78 zákona č. 114/1992 Sb. Podle tohoto zákona plní správy národních parků ve svých územních obvodech i úkoly odborných organizací ochrany přírody. Mají provádět potřebné inventarizační přírodovědné průzkumy, dokumentaci a šetření v ochraně přírody a také spolupracovat s výzkumnými a vědeckými pracovišti.

Metodický pokyn MŽP ČR o plánech péče (Věstník MŽP 7/2008) dále definuje rozdělení kapitol plánů péče národních parků na následující části:

1. Koordinace monitoringu a výzkumu.
2. Monitoring a výzkum prováděný Správou NP.
3. Monitoring a výzkum prováděný jinými subjekty.
4. Dokumentace a využití výsledků monitoringu a výzkumu.

9.1. NP ŠUMAVA

Připravovaný plán péče o NP Šumava uvádí v souladu se schválenou koncepcí dlouhodobého výzkumu a monitoringu, že prioritou je sledování a dokumentace dlouhodobých změn všech předmětů ochrany přírody – biotických i abiotických složek. V území jsou prováděny i krátkodobé projekty za účelem zdokumentování a zkoumání aktuálních změn. Detailní inventarizace má popsat stavy a výskyty biotopů, populací ohrožených a významných druhů a cenných lokalit.

S ohledem na charakter území a rozložení zkoumaných fenoménů je často nutná i realizace projektů přesahujících hranice Národního parku (tj. spolupráce s CHKO Šumava a NP Bavorský les).

Zaměření dlouhodobých cílů v oblastech monitoringu, výzkumu a dokumentace:

- 1. Koordinace monitoringu a výzkumu** – výzkum a monitoring předmětů ochrany prováděný na základě jednotné metodiky a poskytující zásadní informace pro management území.
- 2. Monitoring a výzkum prováděný Správou NP** – zajistit dlouhodobý monitoring hlavních složek ekosystémů, klíčových druhů a návštěvnosti území NP – využití DPZ, GIS, telemetrie rysa, jelena a srnce ve spolupráci s Bavorským lesem).
- 3. Monitoring a výzkum prováděný jinými subjekty** – provádění externích výzkumných projektů na území NP i v navazujícím prostoru. Získaná data a poznatky následně využívat při managementu NP.
- 4. Dokumentace a využití výsledků monitoringu a výzkumu** – zajištění archivace získaných dat (snahy o zřízení metadatabáze) a prezentace výsledků výzkumu a monitoringu formami maximálně využitelnými pro management a vývoj NP. Dále prezentace výsledků pomocí internetu, vědeckého časopisu *Silva Gabreta*, workshopů, přednášek atp.

9.2. NP BAVORSKÝ LES

K uskutečňování dlouhodobých cílů je podle plánu péče NP Bavorský les nezbytná inventarizace živých i neživých prvků.

Výzkum (zpravidla prováděn výzkumnými institucemi a financován třetími osobami) má poskytnout podklady o přírodním a kulturně-historickém vybavení oblasti, o osídlení a infrastruktuře i o bývalém i stávajícím využití. Používané metody mají co nejméně ovlivňovat přirozený vývoj ekosystému. Hlavním tématem současného výzkumu v NP Bavorský les je pozorování přirozeného vývoje lesa a jeho společenstev bez přímého vlivu člověka.

Získaná významná data jsou ukládána do datového skladu a dále vyhodnocována. Kvůli značnému množství získávaných informací se uvažuje o zřízení metadatabáze, kde budou o datech uváděny další podrobnosti typu: kdy, kde, jak a proč byla data získána, kdo je získal, případně i kdy a jak byla modifikována. Důležité bude také srozumitelné zpracování dat a poskytování různým výzkumným institucím, popřípadě veřejnosti.

Monitoring, výzkum a dokumentace jsou zaměřeny na následující prvky:

- 1. Kontrola managementu NP a jeho efektivity.**
- 2. Výzkum a dokumentace přirozeného a neřízeného vývoje lesa a jeho živoucích společenstev** (telemetrie rysa, jelena a srnce ve spolupráci s NP Šumava).
- 3. Výzkum antropogenních vlivů a jejich působení na živoucí společenství** (např. výzkum imisních vlivů, globálního oteplování atp.).
- 4. Výzkum sociálně-ekonomických a sociálně-ekologických vlivů, akceptace společnosti** (např. vzájemné vlivy NP, okolí NP, návštěvníků a místního obyvatelstva; významný i dlouhodobý výzkum a pozorování změn v postavení společnosti k přírodě).
- 5. Získávání a srozumitelné zpracování vědeckých výsledků pro ochranu přírody, vědu, lesnickou praxi, vzdělávání a pro práci veřejnosti.**
- 6. Interpretace a celkový přehled pro NP významných výsledků výzkumu.**

9.3. NP PODYJÍ

Informace o prováděném monitoringu, výzkumu a dokumentaci nebyly v plánu péče nalezeny.

Z několika dílů sborníku vědeckých prací Thayensia se však podařilo zjistit následující výzkumnou činnost: monitoring rostlin (včetně lesních porostů) a živočichů (zejména netopýři a hmyz), monitoring stanovišť (např. jeskyně, kvalita vody Dyje), historický vývoj krajiny, vliv turismu.

Vědecká činnost probíhá také ve spolupráci s NP Thayatal.

9.4. NP THAYATAL

Výzkum národního parku Thayatal má být podle jednotných kritérií s NP Podyjí zaměřen především na dokumentaci stavu a průběžné sledování probíhajících změn. K tomuto účelu mají být využívány i namátkové kontroly. Pro vyhodnocování získaných dat je nutné používat jednotné metodiky. Má být zajištěna i výměna dat a informací.

Cíle NP do roku 2010:

- Dokumentace stavu s výkladem změn
- Odborný, obsažný a metodicky sladěný monitoring
- Společné, účelově zaměřené výzkumné projekty a společný katalog výzkumu
- Jednotné intervaly pozorování v Rakousku i v Čechách a obecně platný systém namátkových kontrol

9.5. NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Cíly monitoringu a výzkumu NP České Švýcarsko podle nového plánu péče jsou:

- koordinace monitoringu a výzkumu externích pracovišť
- podpora externího monitoringu a výzkumu – včetně spolupodílení Správy NP s následným využitím výsledků
- vlastní činnost NP (podle výše zmíněného § 78 zákona 114/1992 Sb.) k získání podkladů důležitých pro péči o území NP

Hlavními směry výzkumu NP mají být:

- 1. Monitoring stavu a vývoje přírodního prostředí** (neživé i živé přírody) zaměřený na následující oblasti:
 - geologie, geochemie, hydrologie a hydrogeologie
 - geodynamických a klimatických jevů
 - biologie
 - vývoje lesních ekosystémů
 - turistického ruchu
- 2. Systematická dokumentace živé a neživé přírody** (ve spolupráci se Správou NP Saské Švýcarsko a Správou CHKO Labské pískovce) na základě jednotné metodiky v rámci celého přeshraničního celku Českosaského Švýcarska. Získaná data budou významným podkladem pro stanovení odpovídajícího managementu a pro výkon státní správy.
- 3. Aktuální a pro NP specifická témata** reagující na problémy ochrany přírody a krajiny na území NP.
- 4. Monitoring prováděných managementových opatření** – k jejich optimalizaci.

9.6. NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

Vědecké pozorování a výzkum má sloužit především ke stanovení otázek dalšího vývoje NP a jeho integraci do regionu (plán péče NP Saské Švýcarsko).

Účelem NP je také pozorování a zkoumání přírodních struktur, vývoje žijících společenstev i dynamiky ekosystémů.

Výsledky výzkumu a dokumentace jsou veřejnou předlohou pro objektivní plánování, porovnávání a kontrolu úspěšnosti péče a vývoje ochrany.

Hlavními body jsou:

- inventarizace
- dlouhodobé pozorování
- doprovodný výzkum.

Výsledky vědecké práce mají být zpracovány srozumitelným a přístupným způsobem.

10. POROVNÁNÍ

Plány péče jsou v ČR podle zákona 114/1992 Sb. odbornými a koncepčními dokumenty ochrany přírody. Z údajů o současném stavu a předešlé péči o chráněné území navrhuje další opatření pro zlepšení stavu a ochrany před případnými nepříznivými vlivy na území. Skládají se z rozborové a návrhové části, závazné je pro správu chráněného území a vydávají se na 10 let. Zpracování plánu péče o NP provádí Ministerstvo životního prostředí ČR prostřednictvím příslušné správy národního parku.

Německé plány péče jsou tvořeny hlavní a přílohou částí a jsou sestavovány na období přibližně 10-20 let. V průběhu této doby mohou být i nadále upravovány a zlepšovány. Zpracování je prováděno správou národního parku, schválení pak příslušným ministerstvem.

Plán péče o rakouský národní park Thayatal obsahuje základní rysy, cíle a vize v návaznosti na český národní park Podyjí. Jeho platnost je na období 10 let a schválen byl Zemskou vládou Dolního Rakouska.

S cílem zachytit moderní trendy ochrany přírody a pracovat s aktuálními dokumenty byly pro tuto bakalářskou práci využity jak v současnosti platné plány péče, tak nově vznikající dokumenty, které jsou v různé fázi přípravy, případně v procesu schvalování. Srovnání plánů péče i z nich vyplývající činnosti správ národních parků proběhlo z následujících hledisek (přehled všech dostupných podkladů je uveden v Příloze 8):

- členění území do zón ochrany (zonace),
- ochrana druhů rostlin a živočichů – včetně managementu zvěře,
- péče o lesní ekosystémy – včetně ochrany před kůrovcem,
- práce s veřejností,
- monitoring, výzkum a dokumentace.

A. POROVNÁNÍ PLÁNŮ PÉČE ČESKÝCH NÁRODNÍCH PARKŮ

Národní parky Šumava a Podyjí byly vyhlášeny nařízením vlády, NP České Švýcarsko bylo zřízeno zákonem. Způsoby ochrany území všech českých NP vychází z ochranných podmínek stanovených při jejich zřizování a dále upravených příslušnými Metodickými pokyny MŽP pro plány péče (Věstník MŽP 4/2006 a Věstník MŽP 7/2008).

Území všech národních parků ČR jsou podle zákona 114/1992 Sb. dělena do tří zón ochrany, kdy I. zóna chrání nejcennější biotopy. České Švýcarsko se dále kromě zonace chystá využívat členění dle managementových kategorií, které má být na zonaci nezávislé a vychází z Metodického pokynu MŽP o plánech péče (Věstník MŽP 4/2006).

Ochrana rostlinných i živočišných druhů vychází také ze zákona 114/1992 Sb. Ve všech parcích je zaměřena zejména na ochranu jejich biotopů, odstraňování nepůvodních a invazních druhů a v souvislosti s péčí o lesy také na management spárkaté zvěře.

Péče o lesní ekosystémy je zaměřena na úpravu druhové a věkové skladby (výsadba původních dřevin, zmlazení porostu atp.) a na boj se škůdci – v poslední době zejména hmyzími (kůrovec). NP Šumava se pro boj proti kůrovci chystá vymezit zásahové pásmo, tzv. pufrační zónu.

V práci s veřejností je ve všech národních parcích ČR využíván potenciál informačních středisek, naučných a zážitkových stezek, vycházek s průvodci i tiskových a informačních materiálů. Větší úsilí by podle mě mělo být vynaloženo na pozitivní propagaci národních parků v médiích (televize, rozhlas a tiskoviny).

Monitoring, výzkum a dokumentace jsou zaměřeny na získávání údajů o stavu území a jeho hodnotách. Data jsou následně vyhodnocována a využita pro zlepšení péče o území NP. Sběr dat je prováděn Správami NP nebo na základě dohody s externími subjekty (univerzity, výzkumné ústavy atp.) a často financován pomocí grantů.

Souhrnně lze konstatovat, že plány péče o české NP se ve své struktuře liší jen velmi málo. Formální členění odpovídá struktuře stanovené metodickými pokyny MŽP.

Drobné rozdíly jsou zčásti patrně obrazem období, ve kterém jednotlivé plány péče vznikají. Především jsou však způsobeny odlišnými biologickými podmínkami v jednotlivých NP, jež nevyhnutelně vedou ke stanovení různých priorit a řešení různých klíčových otázek managementu, jako jsou například invazní druhy v NP České

Švýcarsko nebo kůrovec v NP Šumava. Všechny nově připravované plány péče spojuje snaha o zpřehlednění systému zonace a režimu plánovaných managementových opatření.

B. POROVNÁNÍ PLÁNŮ PÉČE PŘESHraniČNÍCH PARTNERŮ

B.1. NP ŠUMAVA – NP BAVORSKÝ LES

1) Zonace

Na území Národního parku Šumava se nachází tři zóny ochrany (viz. příloha 1). V současnosti platném plánu péče (Zelenková, 2000) není zakotvena přímá vazba mezi zonací a aplikovaným typem managementu. V připravovaném plánu péče (Zelenková, 2009) je navrhována I. zóna (přísná přírodní) k ochraně nejcennějších ploch parku s využitím bezzásahového managementu (případně drobné zásahy), v II. zóně (řízená přírodní) má být uplatňován dočasný nebo dlouhodobý management (počítáno s postupným převáděním ploch do I. zóny) a v III. zóně (v okolí obcí) je plánována trvalá péče.

Území Národního parku Bavorský les je děleno do čtyř zón ochrany (viz. Příloha 2). V I. (přírodní) zóně s nejcennějšími plochami je dávána přednost přirozeným procesům, II. (vývojová) zóna, rozdělená na části IIa – IIc, se týká pouze oblasti Falkenstein – Rachel (tj. mladší části parku) a do roku 2027 se počítá s jejich převedením do I. zóny (proces však brzděn bojem s kůrovcem). Starší část parku (oblast Rachel – Lusen) obsahuje pouze I., III. a IV. zónu. III. (okrajová) zóna je vylišena na vnějším okraji NP směrem do bavorského vnitrozemí a slouží jako první ochrana před nepříznivými vlivy z okolí NP (např. před napadením kůrovcem). Ve IV. (rekreační) zóně, která je situována pouze v návštěvnický atraktivních střediscích uvnitř NP a v okrajových oblastech (Spiegelau, Neuschönau, Wildniscamp pod Falkensteinem) jsou prováděny zásahy proti škodlivému hmyzu a k udržení atraktivnosti území.

Vylišení zón ochrany přírody NP Bavorský les a NP Šumava se na první pohled přibližují. NP Bavorský les má však více zón ochrany, jejichž vylišení se může zdát pracnější, ale vazba mezi zonací a managementem je transparentnější. Okrajové oblasti (tzv. pufrální pásmo) přispívající k ochraně parku od vnějších vlivů okolí NP a naopak a také nízký počet rekreačních zón v území NP, podle mého názoru umožňují provádět kvalitnější ochranu území

NP. V připravovaném plánu péče o NP Šumava je také navrženo vytvoření tzv. pufrční zóny, která má zabránit šíření kůrovce do lesních porostů vně NP.

2) Ochrana druhů rostlin a živočichů

Dlouhodobým cílem Národního parku Šumava je ochrana dochovaného genofondu vzácných a ohrožených druhů rostlin i živočichů, a to především prostřednictvím ochrany biotopů. Prioritou Národního parku Bavorský les v ochraně druhů je zachování biodiverzity. Podle motto „Nechat přírodu přírodě“ mají být také chráněny zejména biotopy.

V obou NP má být prováděn monitoring významných rostlinných druhů. Ochrana rostlin je zaměřena na ochranu genofondu dochovaných druhů rostlin, péči o genofond lesních dřevin (zejména místně původních). Dále jsou v plánech péče navrhována opatření k redukci invazních a nepůvodních druhů rostlin.

V ochraně živočichů se NP Šumava zaměřuje na:

- a) Zachování příznivého stavu, případně zlepšení současného stavu populací zvláště chráněných, vzácných a ohrožených druhů živočichů.
- b) Eliminace nepůvodních druhů fauny.
- c) Dosažení rovnováhy mezi velkými býložravými druhy a jejich predátory.

NP Bavorský les ve svých prioritách pro ochranu živočišných druhů uvádí:

- a) management spárkaté zvěře,
- b) snahy o harmonizaci koncepcí druhů,
- c) propojení NP Bavorský les s předpolím (Naturpark) a NP Šumava.

V obou NP je zvláštní přístup věnován ochraně populací klíčových druhů živočichů (např. rys, tetřev, jelen). Možný vliv zvěře na lesní ekosystémy je řešen managementovými opatřeními zvěře – lovem nepůvodních druhů i přemnožené zvěře v částech území a systém prezimovacích obůrek.

Oba parky chrání své bohatství v podobě rostlin, živočichů (hlavně rys) i biotopů také v rámci soustavy Natura 2000 – vytvořena byla ptačí oblast PO Šumava a evropsky významné lokality EVL Šumava a FFH Bayerischer Wald.

3) Péče o lesní ekosystémy

V NP Šumava jsou lesní porosty součástí pouze I. a II. zóny. V připravovaném plánu péče je plánována detailnější péče o lesní porosty s cílem ponechat ekosystémy na převážně většině plochy samovolnému vývoji. Používáno bude členění území na část bez přímých zásahů člověka a na část zásahovou. Z hlediska prováděného managementu budou lesy v NP rozděleny do tří kategorií (A0 - Území bez přímých zásahů člověka, A1 - Území s časově omezenými zásahy a A2 - Území s dlouhodobým aktivním managementem), ve kterých budou uplatňována diferencovaná opatření.

Plán péče o NP Bavorský les (dále NP BW) deklaruje, že hlavní snahou je zachovat pro střední Evropu charakteristickou, z větší části zalesněnou krajinu. Má být ukončeno ekonomické využívání lesů neslučitelné s předmětem ochrany a zajištěno omezení přenosu negativních vlivů na sousedící lesy – prováděno v rámci jednotlivých zón ochrany. V I. zóně (Naturzone) je umožněn vývoj lesů na lesy přírodní, přednost je dáována přirozenému průběhu, lidské zásahy jsou užívány pouze výjimečně (pro bezpečnost dopravy, ochranu obyvatelstva a odvrácení hmotných škod). Režim II. zóny (přirozený vývoj je doplněn aktivními protikůrovčovými opatřeními) je uplatňován pouze v oblasti Falkenstein – Rachel. Do roku 2027 je plánováno přenechat toto území přirozenému vývoji a následně přiřadit k I. zóně. Zóna Iib slouží jako pufráční zóna – vyhláškou stanovené 500m široké pásmo k zamezení šíření kůrovce na okolní porosty. Ve III. zóně je uplatňován aktivní boj proti kůrovci. Ve staré části NP BW (v oblasti Rachel – Lusen) se jedné pouze o malé soukromé plochy, které se Správa NP BW snaží vykoupit, případně vyměnit za jiné plochy mimo NP. Do IV. zóny jsou zařazena území v okolí turistické infrastruktury.

Cílem péče o lesní ekosystémy je v obou parcích ponechání lesů přirozenému vývoji. V NP Bavorský les je péče o les provázána se zonací. NP Šumava se chystá vylišit území se třemi managementovými režimy, které z hlediska managementu lesa budou odpovídat zonaci NP BW. Ochrana lesa vůči kůrovci je v I. a II. zónách (NPŠ managementové zóny A0 a A1) obou parků prováděna v zásadě stejně. V I. zóně, pokrývající převážně jádrová území, jsou lesy ponechány samovolnému vývoji a nejsou uplatňována žádná aktivní managementová opatření. V II. zóně jsou zařazena území, ve kterých je plánována krátkodobá aktivní péče,

jejímž cílem je vytvořit podmínky umožňující převedení porostů do I. zóny a ponechání samovolnému vývoji v několika nejbližších desetiletích. Rozdíl přichází se III. zónou (NPS A2). NP Bavorský les zde využívá kácení napadených stromů a odvoz dřeva (bez použití insekticidů), zatímco NP Šumava chemii povoluje.

Z hlediska možnosti následného využití dřevní hmoty houbami a „dřevorozkladným“ hmyzem není odvoz dřeva nejvhodnější. Použití insekticidů je z hlediska životního prostředí také nepřijatelné, avšak pro zabránění kůrovcové kalamity se klaním spíše k této rychlejší metodě. V obou případech je však nutné zohlednit lokální podmínky (např. objem dostupného mrtvého dřeva v lokalitě, množství přirozené obnovy, půdní podmínky, vlhkost v lokalitě – chemie je velmi škodlivá pro vodní organismy atd.).

4) Práce s veřejností – cílové skupiny: mládež, místní obyvatelé, návštěvníci NP

Pro práci se školní mládeží jsou v obou NP pořádány výukové programy a přeshraniční projekt Junior-Ranger.

V obou NP je pro širokou veřejnost bohatá nabídka informačních středisek, vzdělávacích středisek, naučných a zážitkových stezek, cyklostezky, lyžařské a vodácké trasy. V NP BW existují 2 velká informační střediska v Neuschönau a Ludwigsthalu, která jsou obklopena přírodními zooparky, kde se mohou návštěvníci seznámit s představiteli šumavské fauny. S historií regionu NP se mohou návštěvníci seznámit v muzeu v St. Oswaldu. V Národním parku Šumava byl zvolen systém sítě menších informačních středisek. V současnosti je na území NP sedm informačních středisek s celoročním provozem, která doplňují další střediska otevřená pouze v sezóně a samoobslužné informační body. Pro terénní informační systém je v území obou NP používán převážně jednotný grafický styl dřevěných panelů.

V obou NP jsou veřejnosti nabízeny doprovody, průvodcované exkurze, přednášky a další kulturní akce. V obou také funguje přeshraničně propojený systém letní ekologické dopravy (NP BW – Igle Bus, NPS – Zelené autobusy).

V obou parcích fungují, a přeshraničně spolupracují, strážci ochrany přírody, kteří dohlížejí na dodržování zákonů a poskytující důležité informace návštěvníkům.

Pro komunikaci s veřejností bylo v NP BW zvoleno téma „Člověk a příroda“ a motto „Zažít les, rozumět přírodě“. Národní park Šumava užívá motto „Krok s přírodou“.

Práce s veřejností je v obou parcích prováděna na vysoké úrovni. Nabídka naučných a zážitkových stezek je vysoká, informačních míst a prostředků je dostatek. Národnímu parku Šumava bych však doporučila aktivnější prezentaci v médiích (rozhlas, televize, tiskoviny) zaměřenou více na území a krásy Šumavy, ne jen na kůrovce.

5) Monitoring, výzkum a dokumentace

Monitoring a výzkum v obou národních parcích je prováděn za účelem získání dalších informací nezbytných k zajištění kvalitní péče o území NP. Monitoring i výzkum jsou zaměřeny na sledování a dokumentaci dlouhodobých změn všech předmětů ochrany přírody – biotických i abiotických složek.

V území jsou prováděny i krátkodobé projekty ke zdokumentování a zkoumání aktuálních změn. Detailní inventarizace má zjistit stavy a výskyty biotopů, populací ohrožených a významných druhů a cenných lokalit.

V NP Šumava má být monitoring i výzkum prováděn na základě jednotné metodiky interními pracovníky Správy NP i externími subjekty (univerzity, odborná pracoviště), kteří se Správou spolupracují na základě smluvní dohody a výzkum financují z externích, obvykle grantových, zdrojů. Výzkum v NP Bavorský les je zpravidla prováděn výzkumnými institucemi a často financován třetími osobami a externími granty. Hlavním tématem současného výzkumu v NP Bavorský les je pozorování přirozeného vývoje lesa a jeho společenstev bez přímého vlivu člověka.

Získaná data jsou ukládána do databanky (případně evidována v metadatabázi). Správy NP realizují na území NP Šumava a NP Bavorský les několik přeshraničních výzkumných projektů, z nichž nejznámější jsou telemetrie rysa ostrovida, srnce a jelena.

Projekty výzkumu a monitoringu stanovené plány péče a realizované v NP Šumava a NP Bavorský les jsou stanovením priorit, zkoumanými tématy i postupy koordinace výzkumných aktivit obdobné. Řada výzkumných projektů je realizovaná v přeshraničním kontextu (např. dlouhodobý monitoring šumavských jezer) a některé přeshraniční projekty organizují přímo správy NP (např. telemetrie rysa a jelenovitých).

B.2. NP PODYJÍ – NP THAYATAL

1) Zonace

Národní park Podyjí je členěn do tří zón ochrany (viz. Příloha 3). I. zóna (jádrová) chrání nejcennější plochy. Je zde ponecháván prostor přirozenému vývoji a možný je boj s invazními druhy rostlin. II. zóna (řízená) povoluje hospodaření k zachování cenných biotopů. III. zóna (okrajová) se nachází v okolí obcí a povoluje hospodaření přírodě blízkými postupy (zemědělství, okrajové lesní porosty).

V Národním parku Thayatal byly vylišeny tři zóny ochrany (viz. Příloha 4). Přírodní zóna (odpovídá české I. zóně) chrání nejcennější plochy. Na území přírodní zóny je zákaz jakékoliv hospodářské činnosti. Přírodní zóna s managementem (II.) povoluje trvalé zásahy k udržení ekosystémů. Vnější zóna (III.) se nachází na velmi malém území a zajišťuje stávající stav objektů.

System zonation je u obou parků stejný, území je členěno do tří zón. Způsoby péče o I. a II. zónu jsou obdobné. Rozdíl je u zóny III. v NP Thayatal. Jedná se pouze o velmi malé plochy, které jsou určeny k zajištění péče o vybrané objekty nacházející se na území NP.

2) Ochrana druhů rostlin a živočichů

V plánu péče o NP Podyjí je zmíněno, že v péči o chráněné druhy rostlin, hub i živočichů NP je nutné zajistit ochranu biotopů, udržení a případné zvyšování stavu populací, vytvořit podmínky pro trvalý výskyt druhů a doplňování informací o jejich výskytu. V NP Thayatal je ochrana druhů prováděna zejména prostřednictvím ochrany biotopů.

V obou NP je plánováno odstraňování invazních druhů (zejména akátu) a v NP Podyjí mají k péči o rostlinné bohatství národního parku přispět i probíhající projekty týkající se například starých ovocných dřevin, úhorů a obnovy pastvy ovce a kozami.

Péče o živočichy je rozdělena do dvou skupin: a) péče nespécifická – zaměřená spíše na stavy biotopů a b) péče specifická – zaměřená na konkrétní druhy nebo skupiny druhů.

Do ochrany živočichů spadá i management zvěře (lov nepůvodních druhů živočichů) a management ryb (vysazování lipana podhorního a pstruha potočního do řeky Dyje).

Plán péče NP Thayatal uvádí, že aktivní opatření k ochraně rostlinných i živočišných druhů je možné provádět v případech ochrany:

- před antropogenními vlivy,
- před ztrátou druhů podmíněnou přirozeným vývojem,
- druhů ohrožených v národním či mezinárodním měřítku anebo ohrožených vymřením (druhy zahrnuté do červené knihy),
- druhů, které nacházejí v NP Thayatal vhodné biotopy, ale v důsledku lidských zásahů se zde nevyskytují vůbec nebo jen v malém měřítku.

V obou NP je prováděna také ochrana druhů chráněných v rámci soustavy Natura 2000 - EVL Podyjí, PO Podyjí, FFH Thayatal bei Hardegg.

Ochrana druhů se v obou parcích zaměřuje především na ochranu biotopů. Plánováno je také další odstraňování nepůvodních druhů rostlin i živočichů.

3) Péče o lesní ekosystémy

V NP Podyjí byly lesní ekosystémy vymezeny dle vyhlášky 60/2008 Sb. Jedná se o stupně přirozenosti lesa – lesy původní (včetně pralesů), přírodní, přírodě blízké, kulturní a lesy nepůvodní, které v minulosti nebyly na území NP uplatňovány. Plán péče o NP Thayatal uvádí, že hlavním cílem je podpora a udržení rozmanitosti druhů přírodních lesních společenstev (hlavně listnaté stromy) a jejich ekologické rovnováhy (samoregulace lesů). V lesích nejsou plánovány žádné zásahy do porostů s původními a místně vhodnými druhy stromů. Bude však nutné změnit nepůvodní monokultury douglasky a smrku časově limitovanými zásahy.

Cíle NP Thayatal:

- ochrana lesa k zabránění škodám mimo NP (týká se i škůdců),
- zvýšení podílu mrtvého dřeva (hlavně stojícího),
- vypěstování strukturálně bohatých, přírodních a stabilních smíšených porostů (podpora přírodního zmlazení a původních druhů stromů a struktur porostů), likvidace nepůvodních druhů.

Dostupné podklady k plánu péče o NP Podyjí neuvádějí informace o způsobech opatření proti kůrovci. Je pravděpodobné, že s ohledem na skutečnost, že lesní porosty NP Podyjí obsahují více smíšených a listnatých porostů, není téma managementu kůrovce příliš aktuální.

4) Práce s veřejností – cílové skupiny: mládež, místní obyvatelé, návštěvníci NP

V obou NP jsou školní mládeži (především z regionu NP) určeny vzdělávací programy (např. programy s kvalifikovaným průvodcem, možnost přizpůsobení probíranému učivu).

Zatím pouze v NP Thayatal probíhá projekt Junior-Ranger, do kterého jsou zapojeny hlavně místní děti. V obou NP funguje obdobný systém komunikace se širokou veřejností – v průběhu roku jsou organizovány různé společenské i gastronomické slavnosti, exkurze a přednášky na objednávku, tematické vycházky, semináře a víkendové vycházky s průvodcem.

Stráž přírody dohlíží na dodržování zákonů a poskytuje důležité informace obdobným způsobem v obou NP.

Nabídka programů pro veřejnost v NP Podyjí mi připadala velmi málo rozvinutá (možná jen málo prezentovaná na webových stránkách parku). Práce s veřejností v NP Thayatal je naopak prováděna na vysoké úrovni.

5) Monitoring, výzkum a dokumentace

Informace o prováděném monitoringu, výzkumu a dokumentaci nebyly v plánu péče o NP Podyjí nalezeny. Z několika dílů sborníku vědeckých prací Thayensia se však podařilo zjistit, že v území je výzkumná činnost zaměřena na monitoring rostlin (včetně lesních porostů) a živočichů (zejména netopýři a hmyz), monitoring stanovišť (např. jeskyně, kvalita vody Dyje), historický vývoj krajiny a na sledování vlivu turismu.

Výzkum národního parku Thayatal má být podle stanovených jednotných kritérií s NP Podyjí zaměřen především na dokumentaci stavu a průběžné sledování probíhajících změn přírody NP. Plán péče zdůrazňuje, že pro vyhodnocování získaných dat je nutné používat jednotné metodiky a dále je nutné zajistit výměnu dat mezi výzkumníky, Správou NP a dalšími zainteresovanými subjekty. Plán péče o NP Thayatal dále zdůrazňuje potřebu společně s NP Podyjí realizovat:

- Odborný, obsažný a metodicky sladěný monitoring.
- Společné, účelově zaměřené výzkumné projekty a společný katalog výzkumu.
- Jednotné intervaly pozorování v Rakousku i v Čechách a obecně platný systém namátkových kontrol.

Na webových stránkách NP Podyjí chybí informace o prováděném výzkumu.

B.3. NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO – NP SASKÉ ŠVÝCARSKO

1) Zonace

Národní park České Švýcarsko má na svém území vylišeny tři zóny ochrany (viz. Příloha 5). I. zóna chrání nejcennější části NP. Na území lesů I. zóny jsou povoleny lokální zásahy k odstranění invazních druhů. V II. zóně jsou na plochách, které byly v minulosti lesnický využívané, prováděny zásahy k úpravě druhové skladby a struktury lesů. Na plochách s přírodě blízkými porosty je preferován především přirozený vývoj. III. zóna se nachází v okolí obcí a plán péče neuvádí žádná konkrétní omezení managementu.

Kromě zonace se NP České Švýcarsko chystá používat detailnější členění území podle typů managementu (A. Území ponechané samovolnému vývoji, B. Území s dočasným managementem, C. Území s trvalým managementem), které je na zonaci i ochranných podmínkách nezávislé a týká se lesních i nelesních ploch.

Na území Národního parku Saské Švýcarsko se nachází tři zóny ochrany (viz. Příloha 6). Přírodní zóna A (odpovídá české I. zóně) chrání nejcennější plochy a je zde zajišťována ochrana přírodních procesů. V přírodní zóně B (II.) probíhá časově omezená podpora přirozeného vývoje s cílem začlenit převážnou část území do přírodní zóny A. Zóna péče (tj. analogie III. zóny) je vyčleněna v lokalitách vyžadující dlouhodobou péči o kulturní krajinu, zastavěná a obydlená území a poskytuje prostor k rekreačnímu využití.

Vylišení zón ochrany obou národních parků je obdobné, území je děleno do tří zón. NP České Švýcarsko v I. zóně oproti NP Saské Švýcarsko povoluje zásahy vůči nepůvodním druhům. Navíc bude využívat přesnější členění území (i lesních porostů) dle typů managementu.

2) Ochrana druhů rostlin a živočichů

Péče o druhy rostlin, hub i živočichů má být podle plánu péče o NP České Švýcarsko zaměřena především na zachování a ochranu celých ekosystémů.

Pro rostliny nejsou plánovány žádné záchranné programy. Má však probíhat odstraňování invazních druhů (např. borovice vejmutovka, křídlatky, netýkavka žláznatá).

V ochraně živočichů má být v odůvodněných případech uplatňováno posilování slabých a zranitelných populací ohrožených druhů, případně i reintrodukce člověkem vyhubených živočichů.

Snahy Národního parku Saské Švýcarsko jsou v druhové ochraně zaměřeny na zachování a podporu původních druhů rostlin a živočichů včetně jejich přirozených biotopů.

Dnes zanikající původní domácí rostlinné druhy mají být nahrazeny nově vysazovanými. Zvláštní význam je přikládán programu na znovuvysazení jedle bělokoré ze semen stromů původních pro oblast Českosaského Švýcarska.

Důraz v ochraně živočichů je kladen na regulaci divoké zvěře (především lov nepůvodní a přemnožené zvěře).

Péče o druhové bohatství v obou NP je společná zejména v odstraňování (případně regulaci) nepůvodních druhů a podpoře druhů vyhubených nebo mizejících.

3) Péče o lesní ekosystémy

Management lesních ekosystémů v NP České Švýcarsko (viz. výše) ve vztahu k zonaci se liší především rozsahem zásahů, které v budoucnu umožní dosažení přirozené skladby lesa s následným ponecháním samovolnému vývoji. V I. zóně byly vymezeny porosty bezzásahové a porosty vyžadující relativně nízký počet lesnických zásahů, zatímco v II. zónách mají být uplatňovány zásahy intenzivnější.

Zásahy do porostů mají pomoci odstranit nepůvodní dřeviny nebo zlepšit stavy porostů tak, aby mohly být převedeny do vyhovujících kategorií (v budoucnosti kategorie A), případně kategorií, které umožní po skončení platnosti plánu péče v roce 2016 další zásahy ke zlepšení stavu.

Ve všech managementových kategoriích (kromě kategorie A) má být prováděno tlumení kůrovce.

Plán péče Národního parku Saské Švýcarsko deklaruje, že v NP není účelem využívání přírodních zdrojů, a proto by stávající práva na jejich využívání v přírodních zónách měla být v určitých lhůtách zrušena.

Pro péči o les Národního parku Saské Švýcarsko je sestavována obdoba českých lesních hospodářských plánů. Ochrana lesa je pak prováděna v rámci vytyčených zón ochrany:

Přírodní zóna A – uplatňován princip bezzásahovosti k zajištění přirozeného vývoje, Přírodní zóna B – cíleně prováděnými opatřeními a zásahy směřována k budoucímu přenechání nerušenému vývoji zóny A, Zóna péče C – management lesa není plánem péče definován.

Péče o lesní ekosystémy je v obou parcích prováděna podobnými způsoby. I. zóny jsou bezzásahové. V II. zónách jsou povoleny cílené zásahy (včetně hubení kůrovce), které umožní následné začlenění těchto porostů do I. zón.

4) Práce s veřejností

V NP České Švýcarsko jsou obdobně jako v NP Saské Švýcarsko pro mládež pořádány výukové programy, přednášky, exkurze, brigády, soutěže, výstavy. Zatím pouze v NP Saské Švýcarsko probíhá projekt Junior-Ranger.

Pro veřejnost jsou určeny osvětové besedy, přednášky, exkurze do terénu, brigády, naučné stezky, turistické stezky, cyklostezky, hipostezky, doplňkové stezky, informační střediska a informační panely.

V současné době také v NP České Švýcarsko dochází k rozvoji certifikovaných průvodcovských služeb, které již několik let úspěšně fungují v NP Saské Švýcarsko.

V obou NP stráž přírody dohlíží na dodržování zákonů a poskytuje důležité informace.

Práce s veřejností je v obou parcích prováděna na kvalitní úrovni. Nabídka zařízení i programů je vysoká.

5) Monitoring, výzkum a dokumentace

NP České Švýcarsko se v cílech monitoringu a výzkumu v NP popsaných v plánu péče zaměřuje na:

- koordinaci monitoringu a výzkumu externích pracovišť
- podporu externího monitoringu a výzkumu - včetně spolupodílení Správy NP s následným využitím výsledků
- vlastní činnost NP k získání výsledků důležitých pro podklady k péči o území

V NP Saské Švýcarsko slouží vědecká pozorování a výzkum přírodních struktur, vývoje žijících společenstev i dynamiky ekosystémů k stanovení otázek dalšího vývoje NP a jeho integraci do regionu.

Výsledky výzkumu a dokumentace jsou veřejnou předlohou pro objektivní plánování, porovnávání a kontrolu úspěšnosti péče a vývoje ochrany.

Činnost spojená s výzkumem je v obou NP zaměřena na získání dat o území, jeho vývoji a ovlivnění člověkem. Získaná data jsou využívána především za účelem zkvalitnění péče o území.

Závěrem je možné konstatovat, že plány péče přeshraničních partnerů se v mnohém podobají. Priority ochrany přírody a celkové správy území jsou ve většině případů obdobné a ze všech dostupných materiálů vyznívá snaha o maximální sblížení prováděných aktivit.

11. SHRNUTÍ

Národní parky tvoří v dnešní hustě obydlené a člověkem ovlivňované krajině ostrovy důležité pro rozvoj biodiverzity a přirozený vývoj krajiny. Jsou také kvalitním učebním materiálem, který tyto přirozené přírodní pochody může ukázat v plné kráse.

V roce 2009 uplynulo již 100 let od vyhlášení prvních národních parků v Evropě (Anděra, 2008). Průkopníkem v ochraně evropské přírody se stalo Švédsko, které navázalo na ochrannářské snahy Severní Ameriky.

Na území České republiky se nachází čtyři národní parky – nejstarší NP Krkonoše (vznik 1963), nejmladší NP České Švýcarsko (vznik 2000), rozlohou největší NP Šumava (690,3 km²) a naopak nejmenší NP Podyjí (79,3 km²). Každý z těchto národních parků má svého přeshraničního partnera, s kterým v příhraničním prostoru sdílí území s podobnými přírodními podmínkami.

Porovnávanými přeshraničními národními parky v této práci jsou:

- NP Šumava a německý NP Bavorský les,
- NP České Švýcarsko a německý NP Saské Švýcarsko a
- NP Podyjí s rakouským NP Thayatal.

NP Krkonoše nebyl do práce zahrnut, protože polský Karkonoski park narodowy neposkytl potřebné materiály (jsou dostupné pouze prezenčně v knihovně správy NP).

V době zpracovávání této bakalářské práce probíhala změna plánů péče všech národních parků České republiky z důvodu končícího desetiletého období jejich platnosti. Pro zpracování byly tedy použity ještě neschválené a rozpracované plány péče – návrhy a rozborů vypracovávané podle Metodických pokynů MŽP o plánech péče, jejich obsahu a schvalování (Věstník MŽP 4/2006 a Věstník MŽP 7/2008) a internetové zdroje.

Porovnání plánů péče i práce národních parků proběhlo z následujících hledisek:

- členění území do zón ochrany (zonace),
- ochrana druhů rostlin a živočichů včetně managementu zvěře,
- péče o lesní ekosystémy zahrnující i boj proti kůrovci,

- práce s veřejností,
- monitoring, výzkum a dokumentace.

Podrobný přehled informací obsažených či chybějících v jednotlivých plánech péče se nachází v Příloze 8.

Členění území do zón ochrany v České republice vychází ze zákona 114/1192 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Území NP je rozděleno podle ohroženosti biotopů do tří zón ochrany, přičemž I. zóna je chráněna nejvíce (obsahuje nejcennější a nejohroženější biotopy). Zonace německých a rakouských národních parků je obdobná. Území je však členěno na 3 – 4 zóny, kdy I. zóna (tzv. Naturzona – přírodní zóna) je, stejně jako v České republice, chráněna nejvíce.

Porovnáváme-li zonaci jednotlivých národních parků, pak lze říci, že kvalitní ochrana je (podle možností) naplňována ve všech parcích. Při porovnání zonací mezi přeshraničně spolupracujícími národními parky lze říci, že kvalitní péče se dostává územím národních parků České Švýcarsko-Saské Švýcarsko i Šumava-Bavorský les, přičemž České Švýcarsko a Bavorský les mají zonaci (případně managementová zóny) vylišeny přehledněji.

Ochrana druhů rostlin a živočichů všech národních parků je zaměřena především na ochranu jejich biotopů. Převládá zde i potřeba regulace nepůvodních jedinců – rostlinných (např. v Českém Švýcarsku borovice, v Podyjí akát, na Šumavě lupina mnoholistá) i živočišných. Management zvěře je v národních parcích zaměřen hlavně na spárkatou a nepůvodní zvěř. Spárkatá zvěř (jelen, srnec, prase) působí díky neohroženosti velkými predátory (vlk, rys, medvěd) škody na lesních porostech (okus, vytloukání paroží atp.). Nepůvodní zvěř (např. psík mývalovitý, jelen sika, kamzík) se stává pro místní zvěř konkurencí, případně nebezpečným predátorem. V rámci péče o zvěř je z důvodu obav z nálezů zvěře i obyvatel lovena také liška obecná (případně jsou podávány návnady s léčivými složkami).

Péče o lesní ekosystémy je zaměřena na podporu místně původních druhů dřevin a jejich věkovému rozvrstvení (druhovému a věkovému skladbu lesa), boji se škůdci (hmyz – zejména lýkožrout, houbové choroby atp.) a management (hlavně spárkaté) zvěře. NP Saské Švýcarsko

se v rámci péče o les snaží o výsadbu a podporu jedle bělokoré, která je pro toto území typická.

Práci s veřejností se všechny národní parky snaží, dle možností, provádět na co nejvyšší úrovni. Snahou všech parků je začlenění do regionu a tím i přijetí místními občany a veřejností. Národní parky (zejména zahraniční) jsou často vnímány za nositele image regionu.

Kvalitní práci s veřejností lze spatřit zejména v německých parcích (výuka hrou, naučné stezky, zážitkové trasy, „ZOO“ s místními druhy, interaktivní programy...). NP Šumava se však množstvím naučných stezek a vysokým počtem informačních středisek německým parkům vyrovná.

Informace NP Podyjí o práci s veřejností by měly být na internetových stránkách lépe popsány.

Monitoring, výzkum a dokumentace jsou prováděny k získání informací o kvalitě plnění nastavených cílů, zjištění stavu a vývoje krajiny, procesech a ovlivnění území člověkem. Takto získané údaje mají být zpracovány, vyhodnoceny a následně využity pro stanovení lepších ochranných podmínek a případně i lepší výkon státní správy. Získaná data mají být také poskytnuta vědeckým pracovištím a v srozumitelné podobě i veřejnosti.

Plány péče některých národních parků jsou velmi složitě psané a zabíhají do detailů (Bavorský les, České Švýcarsko). Srozumitelně sepsán byl plán péče Saského Švýcarska (nezabíhal do detailů, ale některé kapitoly byly až příliš stručné). Příliš zjednodušený plán péče má NP Thajatal (jedná se pravděpodobně o abstrakt rozsáhlejšího dokumentu). NP Šumava a NP Podyjí si v současné době nedovolují hodnotit, neboť jejich plány byly ve stadiu rozpracovanosti.

Návrhy na další zpracování:

- zaktualizovat informace podle platných plánů péče
- zaměřit se více na určitou kapitolu – druhová ochrana, předměty ochrany, historie smluv u všech šesti parků ...
- zaměřit se na další spolupráci parků (jak pokračuje vývoj)

- zpracovat porovnání mezi NP Krkonoše a Karkonoski park narodowy, případně dalších národních parků

Závěr: Plány péče a prováděná ochrana porovnávaných českých a zahraničních NP jsou dosti podobné. Domnívám se, že tato shoda je dána podobnými přírodními podmínkami, vzájemnou přeshraniční spoluprací a zvyšující se snahou o sjednocení péče v rámci daných oblastí.

12. LITERATURA

- Anděra M. (2008): Národní parky Evropy, Slovart, Praha, první české vydání.
- Drahný R. (2007): Krkonošský národní park v *Ochrana přírody*, 62(2): 2-5, vydal AOPK ČR ve spolupráci se Správou jeskyní ČR, Praha.
- Dudley N. (ed.) (2008): Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp.
- Fanta J. (1969): Příroda Krkonošského národního parku, Státní zemědělské nakladatelství, Praha, první vydání.
- Kočí A. (ed.) (2000-2001): Encyklopedie UNIVERSUM, Euromedia Group, k.s. – Odeon, Praha, první vydání.
- Křenová Z. (2008): Národní park Šumava v *Ochrana přírody* 63(6): 2 – 5, vydal AOPK ČR ve spolupráci se Správou jeskyní ČR, Praha.
- Křenová Z., M. Valenta & H. Kiener (2008): Úspěšná spolupráce národních parků Šumava a Bavorský les v *Ochrana přírody* 63(6): 2-5, vydal AOPK ČR ve spolupráci se Správou jeskyní ČR, Praha.
- Mackovčín P. (ed.) (1999): Chráněná území České republiky, sv. I. – Ústecko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, první vydání.
- Mackovčín P. (ed.) (2003): Chráněná území České republiky, sv. VIII. – Českobudějovicko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, první vydání.
- Mackovčín P. (ed.) (2007): Chráněná území České republiky, sv. IX. – Brněnsko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, první vydání.
- Patzelt Z. (2007): Národní park České Švýcarsko v *Ochrana přírody* 62(1): 2-5, vydal AOPK ČR ve spolupráci se Správou jeskyní ČR, Praha.
- Röthrekl T. & M. Škorpík (2008): Národní park Podyjí v *Ochrana přírody* 63(2): 2-5, vydal AOPK ČR ve spolupráci se Správou jeskyní ČR, Praha.
- Dále byly použity sborníky *Thayensia*, *Silva Gabreta* a časopis *Šumava*.

Právní předpisy a metodické pokyny MŽP:

Zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v *ÚZ Životní prostředí*, podle stavu k 1.4.2007, Sagit, Ostrava-Hrabůvka.

Zákon 289/1995 Sb. zákon o lesích – online: <http://lesnizakon.cz/> (25.10.2009).

Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k vymezení, schvalování a dokumentování zón ochrany přírody v národních parcích ČR, *Věstník MŽP – ročník XIV.*, částka 10, článek 6 – MŽP, Praha, 2004: 3 s – online: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/20D37DA595FCD772C1256F57002EED86/\\$file/VESTNIK_10_nahled.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/20D37DA595FCD772C1256F57002EED86/$file/VESTNIK_10_nahled.pdf) (20.09.2009).

Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí, kterým se stanoví obsah plánů péče o národní parky a jejich ochranná pásma a postup jejich zpracování, projednávání a schvalování, *Věstník MŽP – ročník XVI.*, částka 4, článek 3 – MŽP, Praha, 2006: 7 s – online: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/FFA4A5EF7AC0B952C125710D0037BDFE/\\$file/vestnik04.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/FFA4A5EF7AC0B952C125710D0037BDFE/$file/vestnik04.pdf) (20.09.2009).

Dodatek č. 1 k metodickému pokynu MŽP k vymezení, schvalování a dokumentování zón ochrany přírody v národních parcích ČR ze dne 31.8.2004 (uveřejněno ve *Věstníku MŽP*, částce 10, č. 6 z 31.10.2004) *Věstník MŽP – ročník XVI.*, částka 7, článek 5 – MŽP, Praha, 2006: 1 s – online: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/E4A5438156257394C125710D0037CCBD/\\$file/vestnik07.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/E4A5438156257394C125710D0037CCBD/$file/vestnik07.pdf) (20.09.2009).

Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí, kterým se stanoví obsah plánů péče o národní parky a jejich ochranná pásma a postup jejich zpracování, projednávání a schvalování, *Věstník MŽP – ročník XVIII.*, částka 7, článek 11 – MŽP, Praha, 2008: 7 s – online: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/6DDE02C56BB23FC9C12574DC00559FDF/\\$file/62819019.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/6DDE02C56BB23FC9C12574DC00559FDF/$file/62819019.pdf) (13.10.2009).

Vyhláška č. 60/2008 Sb. ze dne 11. února 2008, o plánech péče, označování a evidenci území chráněných podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a o změně vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, (vyhláška o plánech péče, označování a evidenci chráněných území) – online: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/sb018-08.pdf> (28.10.2009).

Plány péče:

Härtel H., D. Šteflová, P. Drozd (eds.) (2007): Plán péče o Národní park České Švýcarsko 2009-2016, Krásná Lípa. (*v procesu schvalování*)

Škorpík M. (ed.) (1993): Plán péče o Národní park Podyjí, Znojmo.

Škorpík M. (ed.) (2009): Plán péče o Národní park Podyjí 2008-2016, Znojmo – rozbor k 18.09.2009. *in prep.*

Zelenková E. (ed.) (2000): Plán péče o Národní park Šumava 2001 – 2010, Vimperk.

Zelenková E. (ed.) (2009): Plán péče Národního parku Šumava 2010-2020, Vimperk – návrhová část k 05.10.2009. *in prep.*

Nationalparkplan, Nationalpark Bayerischer Wald, 1997 – další, Grafenau, stav k r. 2009.

Nationalpark-Programm, Nationalpark Sächsische Schweiz, 1994-další, Bad Schandau.

Nationalpark Thayatal, Managementplan 2001-2010, Hardegg.

Webové stránky národních parků:

Národní park České Švýcarsko

http://www.npcs.cz/public/npcs_cs/redirector.html?hid=1005

Národní park Podyjí

<http://nppodyji.env.cz/>

Národní park a chráněná krajinná oblast Šumava

<http://www.npsumava.cz/>

Nationalpark Bayerischer Wald (NP Bavorský les)

<http://www.nationalpark-bayerischer-wald.de/tschechisch/index.htm>

Nationalpark Sächsische Schweiz (NP Saské Švýcarsko)

<http://www.nationalpark-saechsische-schweiz.de/red1/>

Nationalpark Thayatal (NP Thayatal)

<http://www.np-thayatal.at/cz/pages/default.aspx>

Webové stránky organizací:

Domovské stránky EUROPARC Federation

<http://www.europarc.org/home/>

Domovské stránky IUCN

<http://www.iucn.org/about/>

Světová databáze chráněných území – WDPA IUCN

<http://www.wdpa.org/>

Webové odkazy:

Chráněná území ČR – AOPK ČR a MŽP ČR

Online: <http://www.cittadella.cz/europarc> (8.12.2009)

Internetový zdroj poskytující informace o Dolním Rakousku

Online: <http://www.noe.gv.at/Umwelt/Naturschutz/Natura-2000.html> (1.12.2009)

Natura 2000

Online: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php> (9.11.2009)

Wikipedia

<http://cs.wikipedia.org/>

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Zonace NP Šumava.

Příloha 2 – Zonace NP Bavorský les.

Příloha 3 – Zonace NP Podyjí.

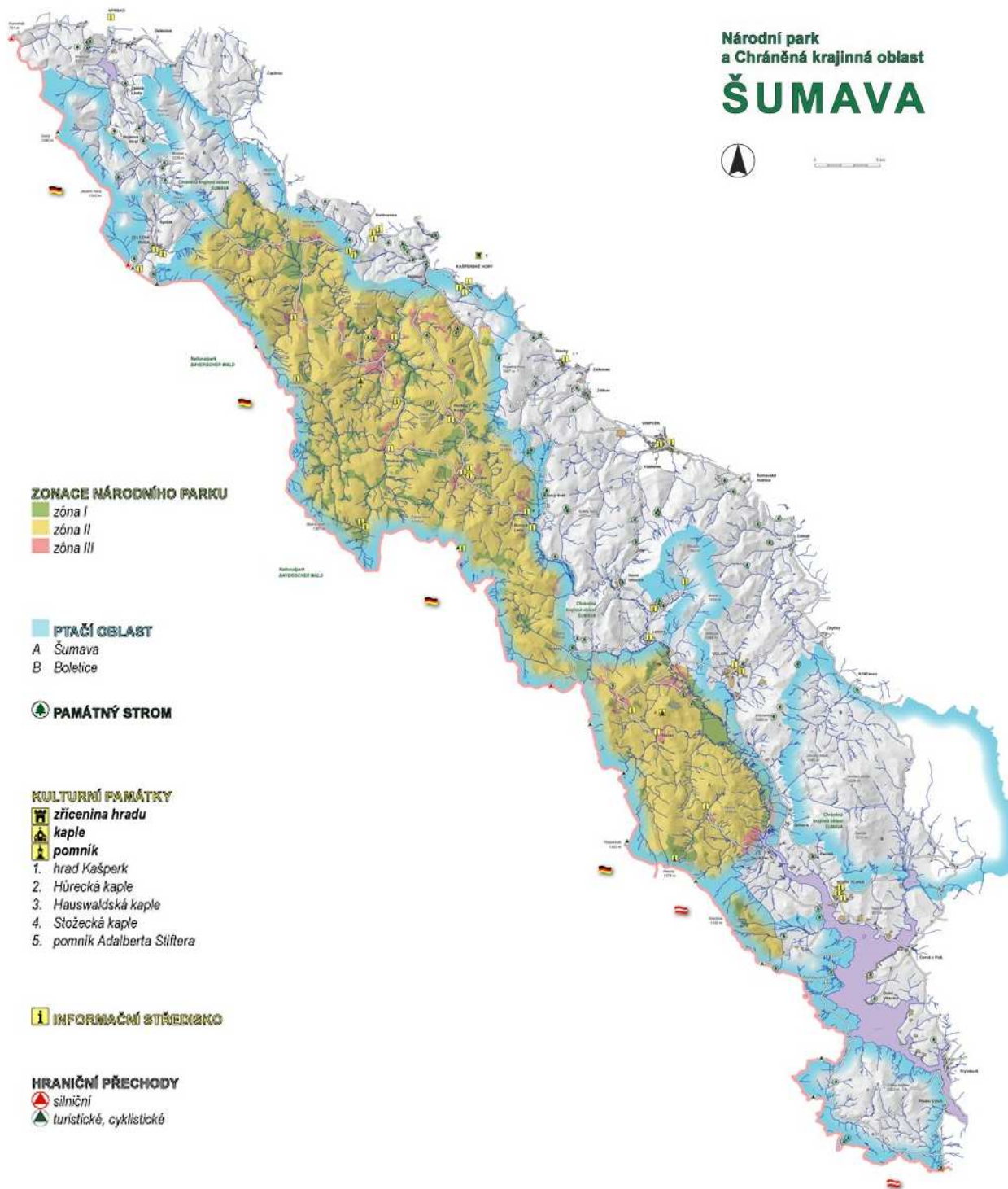
Příloha 4 – Zonace NP Thayatal.

Příloha 5 – Zonace NP České Švýcarsko.

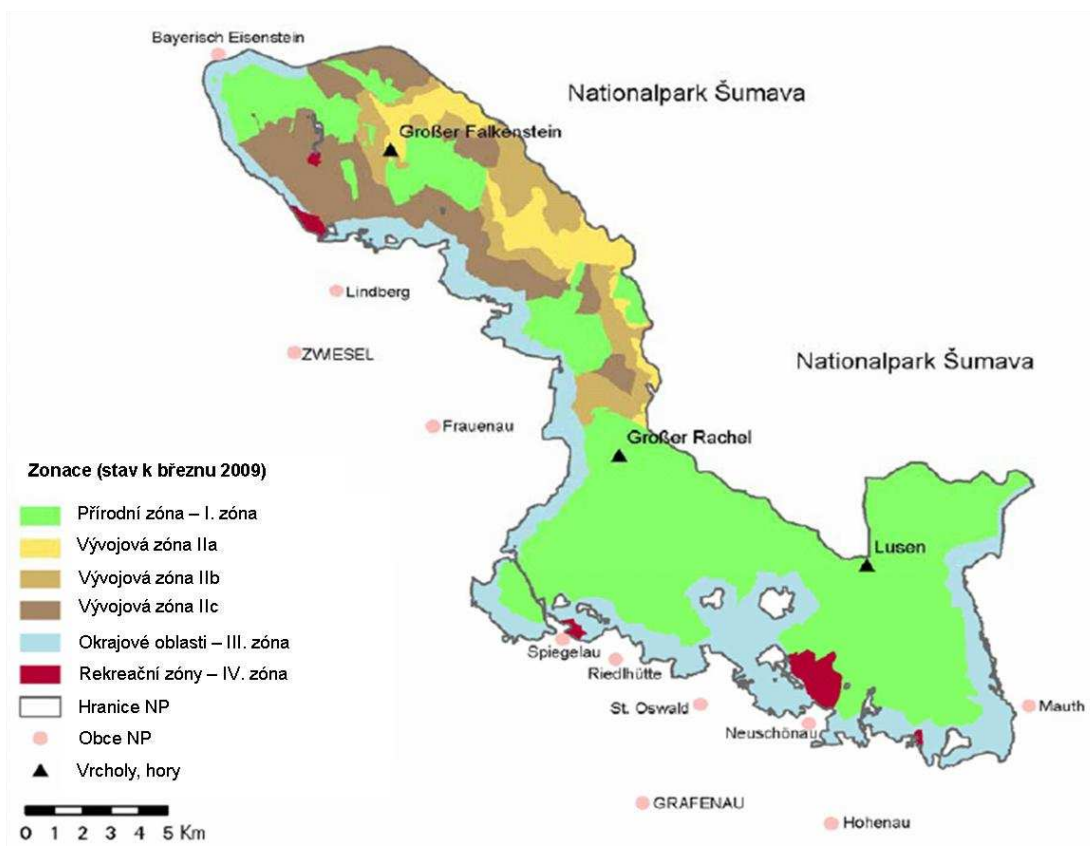
Příloha 6 – Zonace NP Saské Švýcarsko.

Příloha 7 – Způsob přiřazování lesních porostů do typů managementu v NP České Švýcarsko.

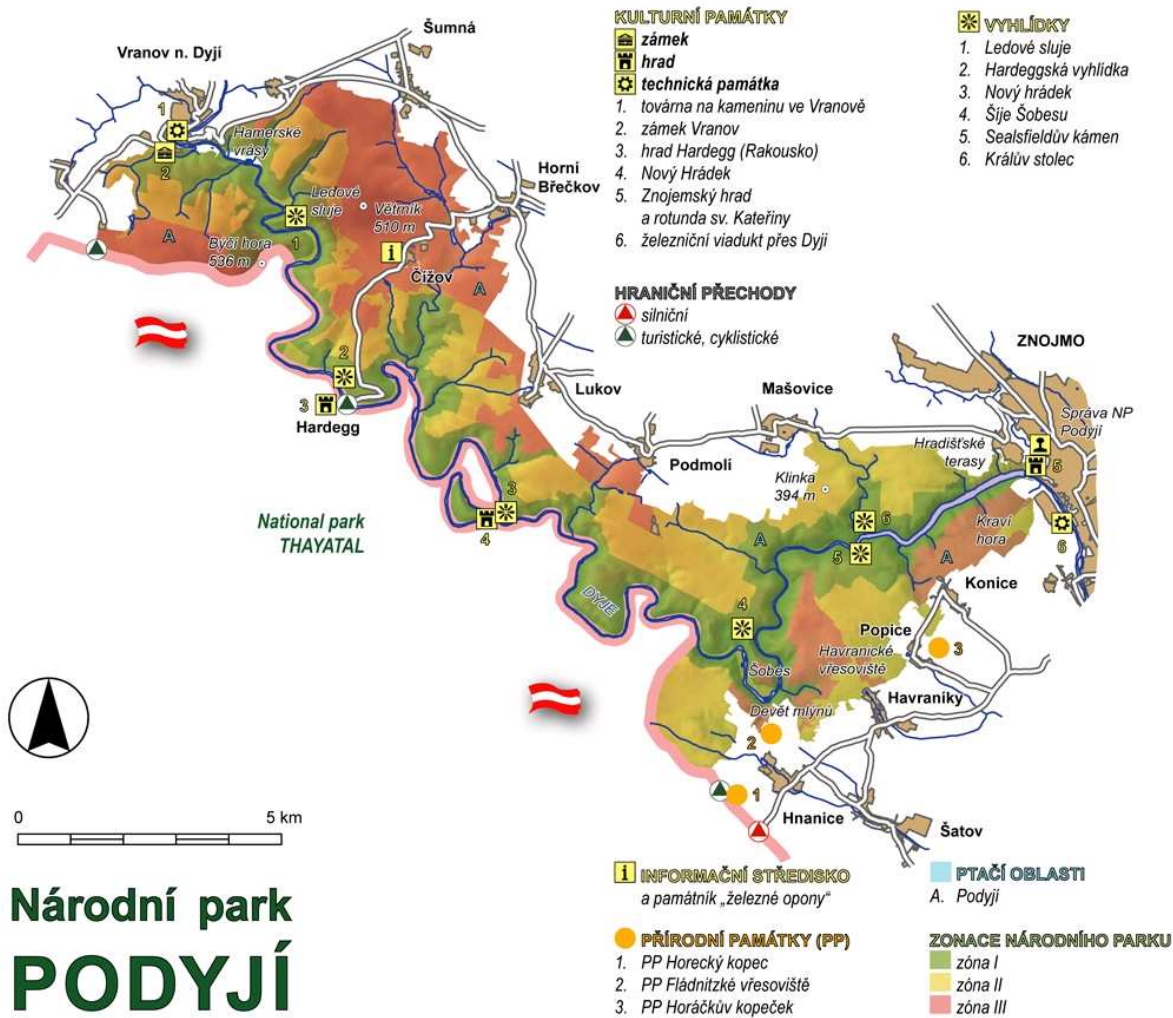
Příloha 8 – Přehled informací obsažených v jednotlivých plánech péče.

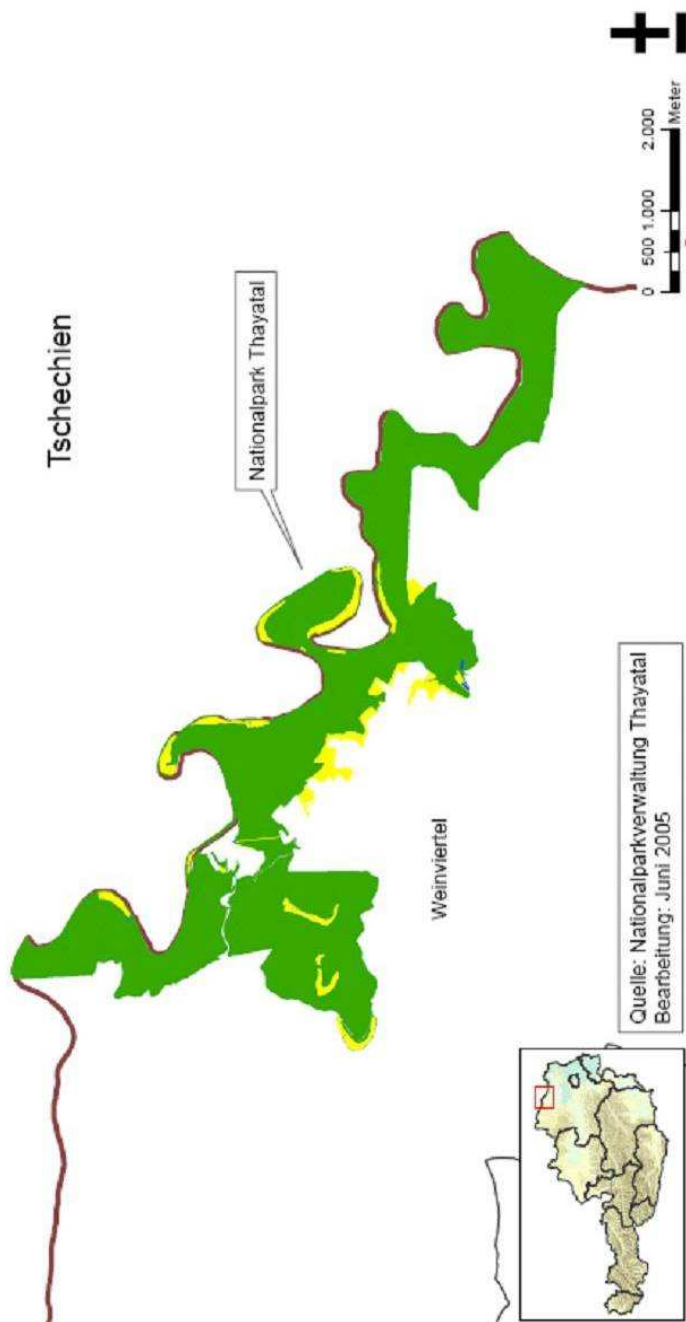
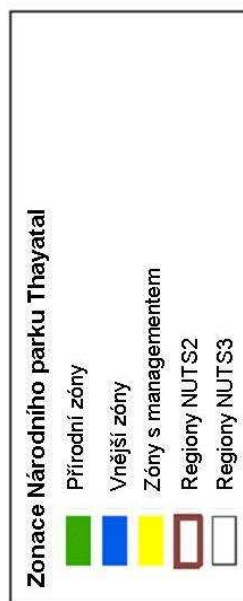
Příloha 1 – Zonace NP Šumava (převzato z <http://www.cittadella.cz/europarc/> 30.10.2009).

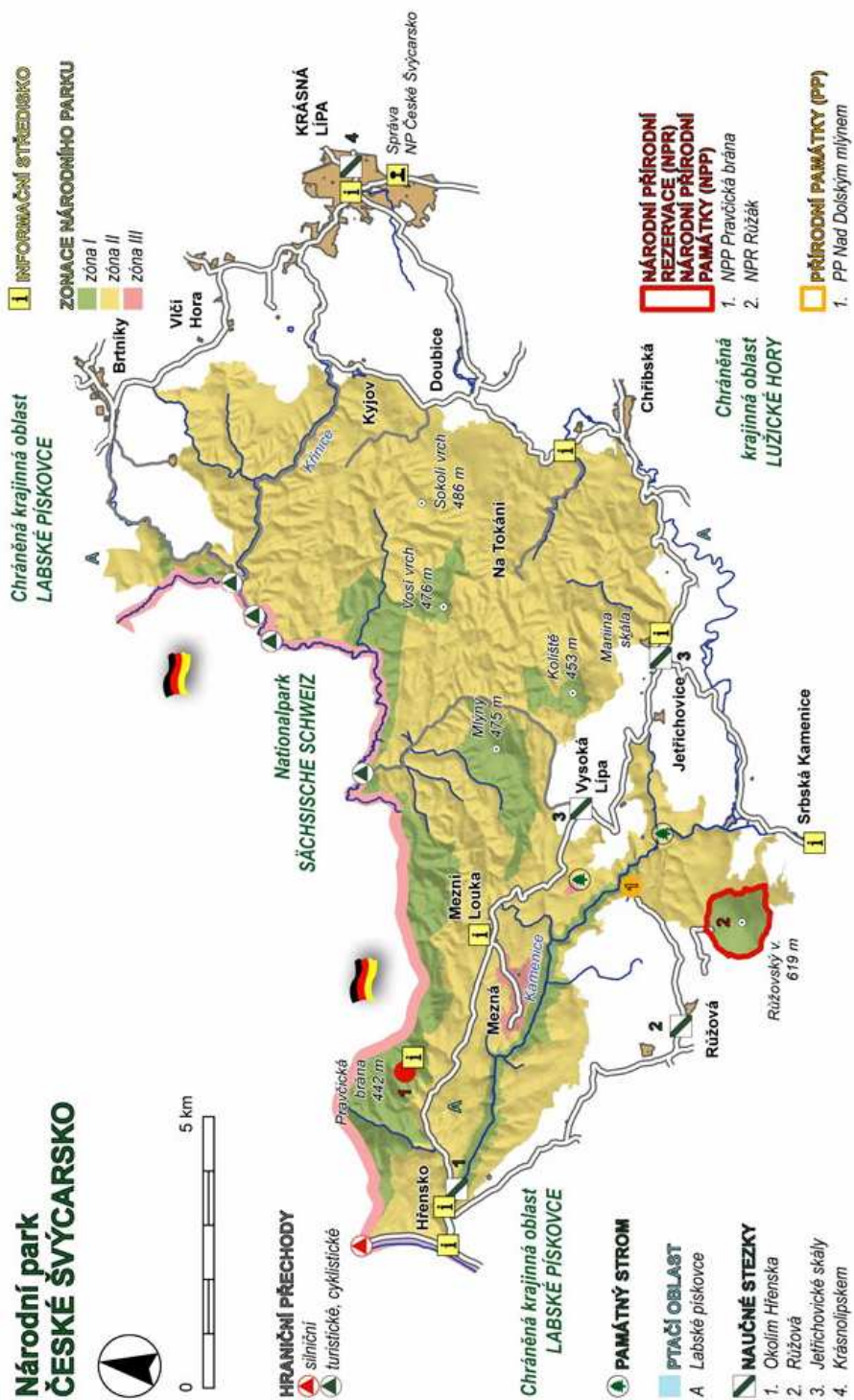
Příloha 2 – Zonace NP Bavorský les (převzato a upraveno podle plánu péče o NP Bavorský les).

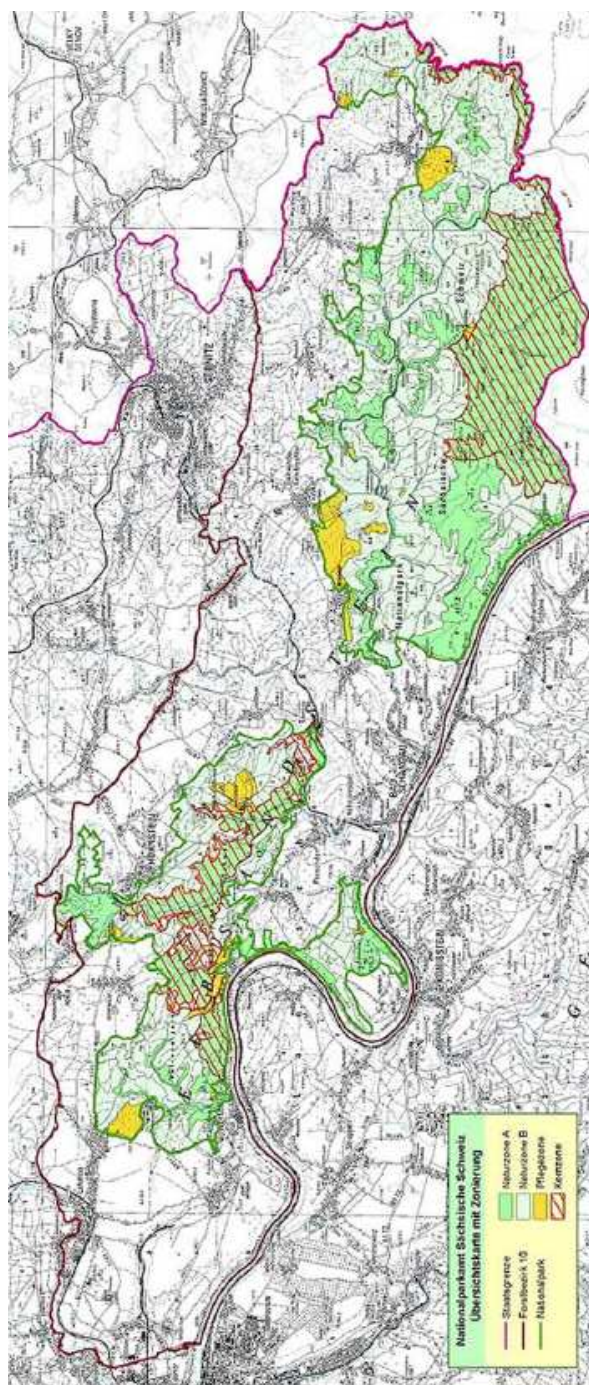
Příloha 3 – Zonace NP Podyjí (převzato z <http://www.cittadella.cz/europarc/> 30.10.2009).

Příloha 4 – Zonace NP Thayatal (převzato a upraveno z <http://www.nationalparksaustria.at/article/articleview/38441/1/11844> 30.10.2009).

Příloha 5 – Zonace NP České Švýcarsko (převzato z <http://www.cittadella.cz/europarc/> 30.10.2009).

Příloha 6 – Zonace NP Saské Švýcarsko (převzato ze stránek NP - <http://www.nationalpark-saechsische-schweiz.de> 30.11.2009).

Vysvětlivky: Světle zelená – přírodní zóna A, světle modrá – přírodní zóna B, žlutá – zóna péče, šrafovaná – jádrová zóna.

		Vzdálenost od přirozené skladby dřevin											
		Současná druhová skladba se shoduje s přirozenou z více jak 35% a méně než 50%.		Současná druhová skladba se shoduje s přirozenou z více jak 35%.		Současná druhová skladba se shoduje s přirozenou v méně jak 35%.							
		Áno	B1+	B2-	B1+	B2-	Áno	Ne	Áno	Ne			
Přítomnost sousedních majetků	Porostní skupina leží blízko majetku cizích vlastníků.	B1+	B2-	B1+	B2-	B2+	B2+	B2+	B2+	B2-			
	Porostní skupina neleží blízko majetku cizích vlastníků.	B1+	A	B1+	B2-	B2+	B2+	B2+	B2+	B2-			
		Áno	Ne	Áno	Ne	Áno	Ne	Áno	Ne	Ne			
Přítomnost geograficky nepůvodních dřevin o průměru větším jak 7 cm v 1,3 m													
Zranitelnost z hlediska biodiverzity													
		Zranitelné území s výskytem vzácných ohrožených druhů, resp. ekosystémů, kde potřebné zásahy jsou spojeny s rizikem negativního dopadu na flóru a faunu, resp. Ekosystémy.			Území, kde nehrozí tato rizika.			Zranitelné území s výskytem vzácných ohrožených druhů, resp. ekosystémů, kde potřebné zásahy jsou spojeny s rizikem negativního dopadu na flóru a faunu, resp. Ekosystémy.			Území, kde nehrozí tato rizika.		

Legenda

A. Lesy ponechané samovolnému vývoji

B. Lesy s vysokým managementem (nejšou předmělem prořazovaní die krtem uvedených v tabulce)

B. Lesy s dočasným managementem

B1. Lesy ponechané samovolnému vývoji v horizontu do 10 let

B1+ Lesy s plánovanými zásahy

B2. Lesy vyžadující aktivní management dříve než 10 let

B2+ Lesy s plánovanými zásahy

B2- Lesy bez plánovaných zásahů

Příloha 7 – Způsob přiřazování lesních porostů do typů managementu v NP České Švýcarsko (převzato z plánu péče NP České Švýcarsko).

Příloha 8 – Přehled informací obsažených v jednotlivých plánech péče (údaje zpracovány z plánů péče národních parků).

Položka	ŠUNAP	PODYJÍ	Č. ŠV.	B. LES	THAYAT.	SAS. ŠV.
Obsah	+	-	+	-	-	+
Úvod						
- Založení NP (rok)	+	+	+	+	-	+
- Zákon (Z) / nařízení vlády (NV) o zřízení	-	NV	Z	NV	-	NV
Ochrana						
- Zonace s popisem jednotlivých zón ochrany	+	-	+	+	-	+
- Ochranná zóna	CHKO	30 km ²	CHKO	Naturpark	-	Naturpark
- Ochrana procesů (dynamiky)	+	-	+	+	+	+
- Ochrana biotopů - lesní a nelesní ekosystémy	+	+	+	+	+	+
- Natura 2000 (PO, EVL)	+	+	+	+	-	+
- Druhová ochrana - rostliny, živočichové	+	+	+	+	+	+
- Management (regulace) zvěře	+	+	+	+	+	+
- Maloplošná CHÚ	+	+	+	-	-	-
- Krajina a krajinný ráz	+	+	+	+	-	+
Cíle	+	+	+	+	+	+
Výzkum a monitoring / dokumentace	+	-	+	+	+	+
Práce s veřejností - vzdělávání, osvěta a informace						
- Tiskoviny a publikace	+	+	+	-	+	+
- Média – rozhlas, televize ...	-	-	-	+	+	+
- Naučné a zážitkové stezky	+	+	+	+	+	+
- Informační a návštěvnická centra - činnost	+	+	+	+	+	+
- Strážní a informační služba (stráž)	-	-	+	+	+	+
- Junior-Ranger (Mladý strážce)	-	-	-	-	-	+
- Certifikovaní průvodci	-	+	+	-	+	+
- Turistika a rekreace	+	+	+	+	+	+
- Cestní síť – pro motorová vozidla, cyklostezky, hipostezky, turistické cesty ...	+	+	+	+	+	+
- Začlenění do regionu	+	+	+	+	+	+
Spolupráce						
- Bilaterální (se sousedícími NP)	B.les	Thayatal	Sas.Šv.	ŠUNAP	Podyjí	Č.Šv.
- Mezinárodní	+	+	+	-	-	+
Přílohy – mapové, tabulky...	+	-	+	-	-	+

Vysvětlivky: + obsahuje, - neobsahuje; Naturpark = obdoba naší CHKO, nelesní ekosystémy = vodní plochy, skály, pastviny, vřesoviště ...